

LGS 2023
T.C. İnkılap Tarihi ve
Atatürkçülük Dersi
SON TEKRAR

17 KAZANIM
17 SAYFA ÖZET
17 ÇIKMIŞ SORU
17 ÖRNEK SORU

Çalışmalarımızı Takip Edebileceğiniz Adresler:

sosyalduragi

sosyalduragi

www.sosyalduragi.com

www.sosyalbilgileretkinlik.com

Kazanım 1: Avrupa'daki gelişmelerin yansımaları bağlamında Osmanlı Devleti'nin yirminci yüzyılın başlarındaki siyasi ve sosyal durumunu kavrar.

UYANAN AVRUPA SARSILAN OSMANLI

1.Coğrafi Keşifler: 15. yüzyıldan itibaren gerçekleşen coğrafi keşiflerle birlikte dünyanın bilinmeyen birçok yeni yeri keşfedildi.

Not: Yeni yolların keşfedilmesi ile Avrupalılar farklı ticaret yollarını kullandılar bu durum Osmanlı ekonomisini olumsuz yönde etkiledi.

2. Rönesans: Bilim sanat, kültür, edebiyat ve mimari alanda önemli gelişmelerin olduğu dönemdir.

3.Reform: Din alanında ki gelişmelerdir. Katolik kilisesin baskısı azalmış özgür ve bilimsel düşünce ortamı gelişmiştir.

4. Aydınlanma Çağı: 18. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkan ve her konuda akla ve bilime öncelik tanıyan yeni döneme Aydınlanma Çağı denilmiştir.

5. Fransız İhtilali: 1789 tarihinde yaşanan Fransız İhtilali, tüm dünyada eşitlik, adalet, bağımsızlık ve milliyetçilik düşüncelerinin doğmasına ve yayılmasına ortam hazırladı.

Milliyetçilik: Her milletin bağımsız olması ve kendi devletini kurmasını öngören siyasi düşünce.

Not: Milliyetçilik düşüncesi çok uluslu imparatorluklarda (Osmanlı Devleti, Avusturya- Macaristan İmp. gibi) azınlık isyanlarına ve parçalanmalara neden olmuştur.

Olumlu: Demokratikleşme hareketlerinin başlamasına ortam hazırlamıştır(Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı, I. Meşrutiyet, II. Meşrutiyet).

Olumsuz: Azınlık isyanlarının yaşanmasına ve devletin dağılmasına neden olmuştur.

6. Sanayi İnkılabı: 18. Yüzyılın sonlarında İngiltere'de başlayan, insan ve hayvan gücü yerine, buhar gücüyle çalışan makinelerin kullanılmasıyla seri üretime geçildiği sürece denir.

Sanayi İnkılabı' nın Osmanlı Devletine Etkileri

- Osmanlı Devleti Avrupalı devletlerin hammadde kaynağı ve açık pazarı haline geldi.
- Osmanlı esnafı ve zanaatkarları, Avrupalı üreticilerle rekabet edemediler. Bu nedenle üretim azaldı el tezgahları, küçük atölyeler kapandı, işsizlik arttı.
- Dış borç arttı. Kapitülasyonlar çoğaldı.
- Düyûn-ı Umûmiye İdaresi kuruldu(Bağımsızlığa aykırıdır).

Düyûn-ı Umûmiye İdaresi (Genel Borçlar İdaresi): Borçlarını ödeyemeyen Osmanlı Devleti'nden alacaklı Avrupalı Devletlerin kurmuş olduğu kurum.

Not: Kısacası Osmanlı ekonomisi Sanayi İnkılabından olumsuz etkilendi.

Not: Sanayi İnkılabı I. Dünya Savaşı'nın ekonomik nedenidir.

Osmanlıdaki Demokratikleşme Hareketleri

Tanzimat Fermanı(Gülhane Hatt-ı Hümayunu) (1839)

Not: Osmanlı'da anayasal düzene geçişin ilk aşamasıdır. Kanun üstünlüğü kabul edilmiştir.

Islahat Fermanı (1856)

Not: Azınlıkların hakları genişletilmiş ve Müslümanlarla eşit hale gelmişlerdir.

I. Meşrutiyet (1876)

II. Abdülhamit, padişah olunca meşrutiyeti ilan edip Anayasayı (Kanun-ı Esasi) uygulamaya koydu (1876). (Halk ilk defa yönetimekatıldı.)

II. Meşrutiyet (1908): İttihat ve Terakki Cemiyeti'ninbaskısıyla 1908'de meşrutiyet tekrar ilan edilmiştir.

Osmanlı Devletini Dağılmaktan Kurtarma Fikirleri

Osmanlıcılık: Din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin herkesi Osmanlı vatandaşı kabul eden düşünce akımıdır. Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı, I. Meşrutiyet bu doğrultuda ilan edilmiştir. Balkan Savaşları sonrası önemini kaybetmiştir.

Türkçülük(Turancılık, Pantürkizm): Bütün Türkleri milli bir duygu ile birleştirerek tek bayrak altında toplamayı amaçlamıştır. Bu akım özellikle Kurtuluş Savaşında milli birlik ve beraberliğin sağlanmasında etkili olmuştur.

İslamcılık(Panislamizm): Bu akıma göre, devletin parçalanmasını engellemek için müslüman milletler Osmanlı halifesinin liderliğinde tek bir çatı altında birleşmelidir. Arnavutluk'un elimizden çıkması Arapların I. Dünya Savaşı'nda İngilizlerle işbirliği yapması fikir akımının öneminin yitmesine neden olmuştur. II. Abdülhamit tarafından devlet politikası haline getirilmiştir.

Batıcılık(Garpçılık): Bu fikre göre Osmanlı Devleti kültür, yönetim, hukuk ve toplumsal alanda Avrupa devletleri gibi modern bir devlet olursa, ülke içindeki gayrimüslimler ayrılık fikrinden vazgeçeceklerdi.

Not: Fikir akımlarının amacı Osmanlı Devleti'nin dağılmasını engellemekti ancak hiçbir fikir akımı Osmanlı'nın dağılmasını engelleyemedi.

Not: Mustafa Kemal Türkçülük ve Batıcılık fikir akımından etkilenmiştir.

ÇIKMIŞ SORU (2020 LGS)

“Tanzimat Fermanı sadece iç dinamiklerden kaynaklanmış olamaz. Osmanlı Devleti’nin zayıflamasıyla birlikte, ülkedeki gayrimüslimler üzerindeki hâkimiyetini artırmak isteyen Batılı ülkelerin de tesiri son derece önemlidir.” **diyen bir tarihçi Tanzimat Fermanı’nın hangi özelliğine vurgu yapmaktadır?**

- A) Can ve mal güvenliğini devlet güvencesine alması
- B) Azınlıkları kanun önünde eşit kabul eden bir belge oluşu
- C) Ferman’ın ilanında yabancı devletlerin etkisinin bulunması
- D) Osmanlının dağılmasının önüne geçmek için alınan bir tedbir olması

ÖRNEK SORU (2023 MART)

Yeni Osmanlılar, Osmanlı Devleti içinde yaşayan halkı, hangi din veya milletten olursa olsun, kaynaştırarak bir “Osmanlı milleti” oluşturmayı amaçladılar. Yeni Osmanlılara göre gayrimüslim isyanlarının önlenmesi için Avrupa’da olduğu gibi bir anayasa hazırlanmalı, meclis açılmalı, bu mecliste gayrimüslimlere de temsil hakkı verilmeli ve padişah ülkeyi bu meclisle birlikte yönetmeliydi.

Buna göre Yeni Osmanlıların, aşağıdakilerden hangisini önlemeyi amaçladıkları söylenebilir?

- A) Ayrılıkçı hareketlerin durdurulmasını
- B) Osmanlı Devleti’nin dağılmasını
- C) Halkın ülke yönetimine katılmasını
- D) Toplumsal eşitliğin sağlanmasını

Kazanım 2: Mustafa Kemal'in çocukluk ve öğrenim hayatından hareketle onun kişilik özelliklerinin oluşumu hakkında çıkarımlarda bulunur.

MAVİ GÖZLÜ ÇOCUK : MUSTAFA

Selanik Şehrini Özellikleri

- Türk, Rum, Bulgar, Sırp gibi birçok milletin bir arada yaşadığı bir şehirdir (Toplumsal, Sosyal, Çok Uluslu Yapı).
- Şehirde farklı milletlerin bir arada yaşaması çok uluslu olduğunu gösterir.
- Liman şehri olmanın yanında demir yolu ile Belgrad, Manastır ve İstanbul gibi önemli şehirlere bağlanmaktadır(Ekonomik, Ulaşım).
- Avrupa'da çıkarılan gazete, dergi ve kitaplara kolay ulaşılabilir bir şehirdir(Kültürel).
- Farklı inançlara sahip insanların bulunması(Müslüman, Hristiyan, Yahudi),(Dini).
- Önemli merkezlere kara ve demir yolu bağlantısı bulunuyordu (Ulaşım).

MANASTIR

- Manastır Mustafa Kemal'in 1896 yılında Askerî İdadî' de okumak amacıyla Manastır'a gelmiştir.
- Askerî İdadî günleri Mustafa Kemal'in düşüncelerinin olgunlaşmasına katkıda bulunmuştur.
- Birçok yerli ve yabancı yazarın eserlerini burada okumuş ve etkilenmiştir.
- M. Kemal'in 1897 yılında Türk – Yunan Savaşı'nın başarılı olunmasına rağmen diplomatik(siyasi) nedenlerle kaybedilişini görerek üzüldüğü ve derinden etkilendiği şehirdir. Not: Günümüzde Makedonya sınırları içerisinde yer alır.

İSTANBUL

- Harp Okulu ve Harp Akademisi'ni bu şehirde okumuştur.
- İstanbul'da Fransızcasını geliştirmeye önem veren Mustafa Kemal, yabancı basının ve ittifakçıların yurt dışında yayınladıkları gazeteleri izlemiştir.
- Osmanlı ve Avrupa siyasetini yakından izlemiştir.

SOFYA

- Mustafa Kemal, Sofya'da gördüklerinden özellikle de Bulgaristan'ın Osmanlı egemenliğinden ayrıldıktan sonra yaşadığı kültürel gelişmelerden çok etkilenmiştir.
- Askerî ataşelik görevi sırasında Bulgaristan'da yaşayan Türk azınlığın sorunlarıyla yakından ilgilenmiştir.
- Burada yaşayan Türklerde millî bilincin geliştiğini ve bu gelişmede Bulgaristan'da yayınlanan Türkçe gazetelerin etkili olduğunu görmüştür.
- Bulgar parlamentosunu ve çok partili hayatı gözlemlemiştir.

Mustafa Kemal'in Okuduğu Okullar

1- Mahalle Mektebi: Medrese usulü, dini eğitim veren bir okuldur. Annesinin isteğiyle okula kaydolmuştur.

2- Şemsi Efendi İlkokulu: Modern tarzda eğitim veren bir okuldur.

3-Selanik Mülkiye Rüştiyesi: Bu okulda okurken çevresinde gördüğü subaylardan etkilenecek asker olmaya karar vermiş ve gizlice askeri okulun sınavlarına girmiş ve kazanmıştır durum kararlılığını idealist bir kişiliğe sahip olduğunu gösterir.

4- Selanik Askeri Rüştiyesi: Matematik öğretmeni tarafından “Kemal” adını aldığı okuldur. Bu okulda sınıf çavuşluğu ve müzakerecilik gibi görevler üstlenmesi liderliğini ve kendine olan güvenini gösterir.

5- Manastır Askeri İdadisi: Türk-Yunan Savaşı'na katılmak için okuldan kaçmıştır(**Vatanseverlik**). Türk ve yabancı aydınların etkisinde kaldı. Arkadaşı Ömer Naci sayesinde edebiyata ilgi duydu. Rousseau, Montesquieu ve Voltaire gibi Fransız yazarları kitaplarını okuyup etkilenmiştir. Tarih Öğretmeni Kolağası Tevfik Bey'den tarih bilinci edindi. Namık Kemal'in vatan, millet sevgisi, hürriyet, Mehmet Emin Yurdakul'un da Türkçülük fikirlerinden etkilendi.

6- İstanbul Harp Okulu: “Teğmen” rütbesi aldığı okuldur.

7- İstanbul Harp Akademisi: Bu okulda derslerinin yanı sıra, ülkenin içinde bulunduğu siyasi durum ile yakından ilgilendi. Harp Akademisini kurmay yüzbaşı olarak bitirdi (1905). İlk görev yeri olan Şam'daki 5. Ordu'ya atandı.

Not: Mahalle Mektebi ve Selanik Mülkiye Rüştiyesini yarıda bırakmıştır.

Not: Atatürk döneminde dini ağırlıklı medreseler, batılı okullar, azınlık okullar ve yabancı devletler tarafından farklı okul ve programların olması Osmanlı'da **eğitim ve öğretimde birlik olmadığını** gösterir. Bu durum farklı okullarda mezun olan kişiler arasında kültür çatışması oluyordu.

ÇIKMIŞ SORU (2021 LGS)

“Mustafa Kemal’in öğrenim gördüğü yıllarda Osmanlı Devleti sınırları içerisindeki okullarda eğitim birliğinden söz etmek mümkün değildi.”
diyen bir tarihçi, aşağıdakilerden hangisini bu düşüncesine kanıt olarak gösterir?

- A) Mustafa Kemal, Harp Okulunda iken Batı’daki gelişmeleri takip etmek için Avrupa’dan dergiler getirtti ve kendi çabasıyla Fransızcasını geliştirmeye çalıştı.
- B) Mustafa Kemal’in öğrencilik yıllarında Osmanlı Devleti’nde farklı kurumlarca yönetilen modern okullar, azınlık okulları, yabancı devlet okulları ve medreseler vardı.
- C) Asker olmak isteyen Mustafa Kemal, annesinden habersiz girdiği askerî okul sınavını kazandı ve Selanik Askerî Rüştiyesine başladı.
- D) Mustafa Kemal, Manastır Askerî İdadisinde öğrenci iken yerli ve yabancı fikir adamlarının eserlerini okudu.

ÖRNEK SORU (2022 EKİM)

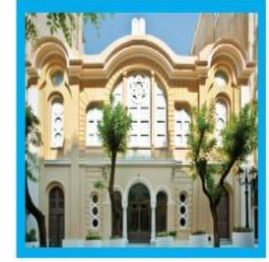
1. Aşağıda Selanik’te yaşamış milletlere ait yapıların görsellerine yer verilmiştir.

Alaca İmaret Camisi

Aziz Dimitrios Kilisesi

Yad Lezikaron Sinagogu

Verilen görsellerden Selanik ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Gayrimüslimlerin çoğunluğu oluşturduğuna
- B) Ticaret yolları üzerinde bulunduğu
- C) Fikir akımlarının etkisinde kaldığına
- D) Farklı inançlara ev sahipliği yaptığına

Kazanım 3: Gençlik döneminde Mustafa Kemal'in fikir hayatını etkileyen önemli kişileri ve olayları kavrar.

Mustafa Kemal'in Fikir (Düşünce) Hayatını Etkileyen Kişiler

Namık Kemal; Vatan ve millet sevgisi,

Tevfik Fikret; Hak, adalet, özgürlük,

Ziya Gökalp; Türkçülük, Türk milliyetçiliği

Mehmet Emin Yurdakul; Milliyetçilik, milli kültür, milli birlik ve beraberlik, **Jean Jack Rousseau, Montesquieu, Voltaire;** Milli egemenlik, hukuk devleti, kuvvetler ayrımı, akılcılık, bilim, cumhuriyet yönetimi konusunda etkilenmiştir.

Mustafa Kemal'in Fikir Yapısı Üzerinde

- Doğup büyüğü Selanik şehrinin siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik vb. durumları
- Katıldığı savaşlar, görev aldığı yerler, yaşadığı olaylar
- Okuduğu kitaplar, yazarlar, eğitim öğretim hayatı
- Osmanlı'nın içinde bulunduğu durum etkili olmuştur.

ÇIKMIŞ SORU (2017 Nisan TEOG)

- Ziya Gökalp, özellikle Türkçülük üzerine kaleme aldığı eserleri ile tanınmıştır.
- Namık Kemal, Türk edebiyatının öncü şairlerinden olup “vatan şairi” olarak anılır.

Ziya Gökalp ve Namık Kemal eserleriyle Atatürk'ü hangi alanda etkilemiştir?

- A) Cumhuriyetçilik   B) Laiklik
C) Devletçilik   D) Milliyetçilik

ÖRNEK SORU (2022 EKİM)

2.

Tevfik Fikret

Osmanlı son dönem şairidir. Batı medeniyetinin örnek alınması gerektiğini savunan Tevfik Fikret'in bu yöndeki fikirleri, Mustafa Kemal üzerinde özellikle inkılapların oluşturulmasında etkili olmuştur.

Jean-Jacques Rousseau

Aydınlanma dönemi Fransız yazar ve düşünürdür. Ulusal Devlet anlayışını benimseyen Rousseau, bu düşünceyi ile Mustafa Kemal'i derinden etkilemiştir. Mustafa Kemal, "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." sözünü Rousseau'dan esinlenerek söylemiştir.

Bu bilgilere göre Mustafa Kemal için,

- I. Çağdaş ve yenilikçi bir kişiliğe sahiptir.
II. Yerli ve yabancı düşünürlerden ilham almıştır.
III. Demokratik yönetim anlayışını benimsemiştir

çıkarımlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I   B) I ve II
C) II ve III   D) I, II ve III

Kazanım 4: Mustafa Kemal'in askerlik hayatı ile ilgili olayları ve olguları onun kişilik özellikleri ile ilişkilendirir.

MUSTAFA KEMAL'İN ASKERLİK HAYATI

1. İlk Görev: Mustafa Kemal, 1905'te kurmay yüzbaşı rütbesiyle ilk görev yeri olan Şam'daki 5. Orduya atandı. Burada yakın arkadaşlarıyla birlikte "Vatan ve Hürriyet" adında gizli bir cemiyet kurdu.

Not: Mustafa Kemal'in Vatan ve Hürriyet Cemiyeti'ni kurması, liderlik özelliğini, teşkilatçılığını, yöneticiliğini ve vatanseverlik özelliğini göstermektedir.

2. Selânik'e Dönüş ve 31 Mart Olayı (13 Nisan 1909): 1907 yılında Şam'daki görevini tamamlayan Mustafa Kemal aynı yıl merkezi Manastır'da bulunan 3. Ordu Karargâhı'nın Selânik'teki kurmay şubesine atandı. II. Meşrutiyet'in ilanından kısa bir süre sonra 13 Nisan 1909'da İstanbul'daki avcı taburlarında çıkan isyan kısa sürede şehre yayıldı. Bu olay Rumi takvime göre 31 Mart 1325'te başladığı için "31 Mart Vakası (Olayı)" olarak adlandırılır. İsyanın amacı Meşrutiyet yönetimine son vermektir. Bu isyanı bastırmak için Selânik'te "Hareket Ordusu" hazırlandı. Komutanlığını Mahmut Şevket Paşa'nın yaptığı bu ordunun kurmay başkanlığını ise Mustafa Kemal üstlendi. Bu ordu İstanbul'a gelip isyanı bastırdı. II. Abdulhamit tahtan indirildi yerine V. Mehmet Reşat getirildi.

Not: Mustafa Kemal bu isyanın bastırılmasında rol alması, monarşi yönetimine karşı olduğu, meşrutiyet taraftarı ve yenilik yanlısı olduğunu gösterir.

3. Picardie (Pikardi) Manevraları: 1910'da Fransa'da İngiliz ve Fransız birliklerinin düzenlediği bu manevralara Mustafa Kemal, Osmanlı ordusunu temsilen katıldı. Mustafa Kemal gözlem ve değerlendirmeleri sonucunda hazırladığı raporunda, gelecekte yapılacak savaşlarda hava kuvvetlerinin önemine dikkat çekti. Güçlü hava kuvvetlerine sahip ülkelerin yapılacak savaşlarda daha çok başarılı olacağını belirtti.

Not: Mustafa Kemal'in ileri görüşlülüğünü, yenilikçi kişiliğini gösterir.

4. Trablusgarp Savaşı: Siyasi birliğini geç tamamlayan İtalya Osmanlı'nın Kuzey Afrika'daki son toprak parçasına işgal girişiminde bulundu. Osmanlı Devleti bu işgale doğrudan müdahale edemedi. Mısır, İngiliz işgali altında olduğu için karadan, donanmanın yetersizliğinden dolayı da denizden Trablusgarp'a yardım gönderilemedi.

Aralarında Mustafa Kemal'in de bulunduğu genç subaylar, gönüllü olarak bölgeye gittiler. Burada halkı örgütleyerek İtalya'ya karşı önemli başarılar elde ettiler. Mustafa Kemal, Derne ve Tobruk bölgelerinde İtalyanlara karşı önemli başarılar kazandı ve binbaşılığa terfi etti. İtalya, bu direniş karşısında başarısız olunca Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak için Çanakkale Boğazı'nı ablukaya aldı ve On İki Ada'yı işgal etti. Balkan Savaşlarının başlaması üzerine 18 Ekim 1912'de imzalanan Ouchy (Uşi) Antlaşması'yla savaşa son verildi. Trablusgarp ve Bingazi İtalya'ya bırakıldı. Yunan işgaline uğrayabileceği nedeniyle On İki Ada geçici olarak İtalya'ya verildi. Böylece Osmanlı Devleti, Kuzey Afrika'daki son toprağını da kaybetti (Libya).

Not: Mustafa Kemal'in Trablusgarp'a gönüllü olarak gitmesi vatanseverlik özelliği ile, yerli halkı İtalyanlara karşı örgütlemesi teşkilatçılığı (örgütleyiciliği) ve liderlik özelliği ile ilgilidir.

5. Balkan Savaşları (1912-1913): Balkan Savaşları sırasında Çanakkale ve Gelibolu'nun savunulması amacıyla kurulan askeri birliğin Harekât Şubesi Müdürlüğüne atanan Mustafa Kemal, bu görevi sırasında Çanakkale Boğazı'nı askeri açıdan ayrıntılı olarak inceleme fırsatı buldu.

Not: Balkan Savaşlarında görev alan Mustafa Kemal bölgeyi tanınması nedeniyle Çanakkale Savaşı'nda düşmanın nerden çıkarma yapacağını tahmin etmesi ileri görüşlülüğünü gösterir.

6. Mustafa Kemal Sofya'da: Mustafa Kemal Balkan Savaşlarının ardından Bulgaristan'ın başkenti Sofya'ya ataşemiliter olarak atandı. Mustafa Kemal görevinden fırsat buldukça Bulgaristan'ın sosyal, ekonomik ve kültürel hayatını yakından tanımaya çalışmıştı. Operayı ilk kez burada izlemiş, bunun yanı sıra Bulgaristan'da yaşayan Türklerin sorunlarıyla yakından ilgilenmişti. Onların kültürel hayatlarının geliştirilmesi için girişimlerde bulunan Mustafa Kemal, Bulgaristan'da yaşayan Türklerin çıkardığı gazeteleri yakından takip etmişti. Bulgar meclisinde incelemelerde bulunmuş, Türk milletvekilleri aracılığıyla ülke siyasetinde etkin rol oynamaya çalışmıştı. Bu çalışmalar Bulgaristan'daki Türklerin varlığını korumasını, geliştirmesini ve millî bilinç temellerinin oluşmasını sağlamıştı.

ÇIKMIŞ SORU (2019 LGS)

Mustafa Kemal;

- 31 Mart Olayı'nda sadece isyanın bastırılmasında değil, ordunun kurulması ve harekâtın planlanmasında da rol oynamıştır.
- Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra İstanbul'a gelmiş ve ülkeyi kurtarmak için arkadaşlarıyla toplantılar düzenlemiştir.

Bu bilgilerden Mustafa Kemal'in kişilik özelliklerinden hangileri çıkarılabilir?

- A) Teşkilatçılık - Vatanseverlik
- B) İleri görüşlülük - Vatanseverlik
- C) Kararlılık - İnkılapçılık
- D) Birleştiricilik - İnkılapçılık

ÖRNEK SORU (2022 EKİM)

19. yüzyıl sonlarında birliğini kurmuş olan İtalya, Osmanlı toprağı olan Trablusgarp'ı sömürgesi hâline getirmek istemiştir. Bu amaçla Fransa ile 1900 yılında bir anlaşma yapmış, Fransızların Fas'taki nüfuzuna karşılık kendisinin de Trablusgarp üzerindeki varlığının tanınmasını sağlamıştır. 1901'de İngiltere, 1902'de Avusturya, 1909'da da Rusya İtalya'nın Trablusgarp üzerindeki çıkarlarını tanımıştır. Osmanlı Devleti'nde ise bu süreçte Yemen'de, Makedonya'da, Arnavutluk'ta milliyetçi isyanlar çıkmış ve mali sıkıntılar yaşanmıştır.

Bu metinden aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Trablusgarp, Fransa ile İtalya arasında paylaşılmıştır.
- B) Osmanlı toprakları emperyalist devletlerin ilgisini çekmiştir.
- C) İtalya, Trablusgarp için diplomatik yöntemlere başvurmuştur.
- D) Osmanlı Devleti'nde siyasal ve toplumsal sorunlar yaşanmıştır.

Kazanım 5: Birinci Dünya Savaşı'nın sebeplerini ve savaşın başlamasına yol açan gelişmeleri kavrar.

I. DÜNYA SAVAŞI (1914-1918)

Genel Sebepler

- 1789 Fransız İhtilali ile yayılan milliyetçilik akımının etkisi(siyasi)
- Sanayi İnkılabı'nın sonucunda ham madde ve pazar arayışının artması ve sömürgecilik yarışı (ekonomik)
- Devletler arası bloklaşma ve silahlanma yarışı yer almıştır (siyasi)

Özel Sebepler

- İngiltere ile Almanya arasındaki sömürgecilik yarışı (ekonomik)
- Avusturya Macaristan İmparatorluğu (Cermenizm politikası) ve Rusya(Panslavizm politikası) arasındaki Balkanlara hâkim olma mücadelesi (siyasi)
- Fransa ile Almaya arasında önemli kömür yataklarına sahip Alsas Loren bölgesine sahip olma yarışı (ekonomik)
- İtalya'nın siyasi birliğini geç tamamlayıp sömürge elde etmek istemesi (ekonomik)

Savaşı Başlatan Olay

Avusturya-Macaristan veliahtı Ferdinand, ziyaret sebebiyle gittiği Sırbistan'ın Saraybosna şehrinde öldürüldü. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahtı öldüren Sırp milliyetçisini kendilerine teslim edilmesi istedi bu istek yerine getirilmeyince Sırbistan'a savaş açtı. Bu durum Birinci Dünya Savaşını başlatan olay oldu.

İtilaf (Anlaşma) Devletleri: İngiltere, Fransa ve Rusya (Sonradan; İtalya, ABD, Japonya, Romanya, Yunanistan)

İttifak (Bağlaşma) Devletleri: Almanya, Avusturya- Macaristan İmp. Ve İtalya (Sonradan; Osmanlı ve Bulgaristan)

NOT: İtalya Savaş başlamadan kendisine Batı Anadolu'dan toprak vaat edilmesinden dolayı İttifak grubundan İtilaf grubuna geçmiştir.

Yunanistan: Savaşa son katılan devlettir.

Japonya: Savaştan çekilen ilk devlettir.

İtalya: Savaşta saf değiştiren devlettir.

ABD: Savaşın seyrini ve süresini kısaltan devlettir.

Osmanlı Devleti: Savaşın süresini uzatan devlettir.

ÇIKMIŞ SORU (2013 ARALIK TEOG)

I. Dünya Savaşı'nın, aşağıdaki sebeplerinden hangisini, Sanayi İnkılabı ortaya çıkarmış olabilir?

- A) Milliyetçilik hareketleri
- B) Ulusal bağımsızlık hareketleri
- C) Devletler arası sömürge yarışı
- D) Avusturya veliahdının öldürülmesi

ÖRNEK SORU (2022 ARALIK)

Birinci Dünya Savaşı'nın genel nedenlerinden biri de Sanayi İnkılabı'nın sonucunda ham madde ve pazar arayışının artması ve böylece sömürgecilik yarışının şiddetlenmesidir.

Birinci Dünya Savaşı'nın aşağıdaki sonuçlarından hangisi bu durumun devam ettiğini gösterir?

- A) Millî devletlerin kurulması
- B) Yeni rejimlerin ortaya çıkması
- C) Milletler Cemiyetinin faaliyete geçmesi
- D) Manda ve himaye sisteminin oluşturulması

Kazanım 6: Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin durumu hakkında çıkarımlarda bulunur.

OSMANLI DEVLETİNİN SON SAVAŞI: I. DÜNYA SAVAŞI

Taarruz(Saldırı) Cepheleri	Savunma Cepheleri	Müttefiklere Yardım Cepheleri
1. Kafkas Cephesi 2. Kanal Cephesi (2K şeklinde kodlanabilir)	1. Çanakkale Cephesi 2. Irak Cephesi 3. Hicaz-Yemen Cephesi 4. Suriye-Filistin Cephesi	1. Galiçya Cephesi 2. Romanya Cephesi 3. Makedonya Cephesi (Hepsinin sonu "ya" ile bitiyor)

KAFKAS CEPHESİ

Osmanlı Devleti'nin ilk taarruz cephesidir. Çarlık Rusya ile mücadele edilmiştir

Açılma Nedenleri: • Anadolu'daki Türklerle Orta Asya'daki Türkleri birleştirmek istemeleri(Pantürkizm-Turancılık) • Almanların Bakü petrollerini ele geçirmek istemesi • Kars, Ardahan ve Batum'u Ruslardan geri almak

Sonuçları: • Enver Paşa komutasındaki Türk ordusu Sarıkamış Harekâtı'nı gerçekleştirdi. Ruslar; Erzurum, Erzincan, Gümüşhane, Trabzon, Rize, Muş, Van ve Bitlis'i işgal ettiler. • Çanakkale Cephesi'nden sonra Mustafa Kemal Kafkas Cephesi'nde görev aldı ve Muş ve Bitlis'i Rusların elinden kurtardı. • 1917 yılının sonlarına doğru Rusya'da Bolşevik İhtilali çıktı. İhtilalin sonunda çarlık rejiminin yerini Sovyet Rusya aldı. Yeni yönetim 3 Mart 1918'de Brest Litovsk (Birest Litovsk) Antlaşması'nı imzalayıp savaştan çekilince Kafkas Cephesi kendiliğinden kapanmış oldu. • Brest Litovsk (Birest Litovsk) Antlaşması'yla Kars, Ardahan ve Batum Osmanlı Devleti'ne geri verilmiştir.

KANAL CEPHESİ

İngiltere ile mücadele edilmiştir.

Açılma Nedenleri: Almanya'nın isteğiyle açılmıştır. Amaç İngiltere'nin sömürgeleriyle olan bağlantısını kesmek, Mısır'ı İngilizlerden geri almak ve Süveyş Kanalı'nı ele geçirmektir. Bu cephede başarısız olunmuştur.

ÇANAKKALE CEPHESİ

Açılma Nedenleri: • İstanbul ve Boğazları ele geçirip Osmanlı Devleti'ni saf dışı bırakmak. • Rusya'ya Boğazlar üzerinden yardım götürmek. • Balkan Devletleri'ni kendi yanlarında savaşa çekmek. • Savaşı kısa zamanda sonuçlandırmak. • Çanakkale'yi ele geçirerek Osmanlı Devleti'nin Asya ve Avrupa arasındaki askeri bağı kesmek.

Savaşın Gelişimi: Nusrat mayın gemisinin Boğazlar'a gizlice bıraktığı mayınlar sebebiyle İtilaf Devletleri donanması ağır kayıplar verdi ve geri çekilmek zorunda kaldılar

NOT: Çanakkale Savaşı'nda Cevat Paşa 18 Mart Kahramanı olarak anılmaktadır. Yine Seyit Onbaşı bu savaşın kahramanlarından.

Mustafa Kemal'in düşmanın nereden çıkarma yapacağını tahmin etmesi ileri görüşlülüğünü gösterir.

NOT: Mustafa Kemal "Ben size taarruz emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum" sözünü burada söylemiştir. Yorum: Bu sözler Mustafa Kemal'in vatanseverlik özelliğini gösterir

IRAK-BASRA CEPHESİ

İngiltere ile mücadele edilmiştir. İngilizler bu cephedeki savaşın başlarında Kut'ül-Amare bölgesinde Halil (Kut) komutasındaki Türk kuvvetlerine yenildiler ve çok sayıda esir verdiler. • Bu yenilgiye rağmen yeni birlik ve askeri malzeme ile desteklenen İngiliz kuvvetleri Bağdat'ı alarak bu cephedeki savaşı da kazandılar.

SURİYE-FİLİSTİN CEPHESİ

Suriye Cephesi'nde Yıldırım Orduları Grubuna bağlı 7. Ordu Komutanlığına atanan Mustafa Kemal, dağılmış olan Osmanlı kuvvetlerini yeniden topladı.

Böylece Anadolu'nun o gün için işgalini önledi.

HİCAZ-YEMEN CEPHESİ

Müslümanlar için kutsal sayılan Mekke ve Medine'yi İngilizlerin işgal etmesini önlemek amacıyla Çöl Kapları Fahrettin Paşa komutasındaki Türk birlikleri bu cephede hem İngilizlerle hem de İngilizlerin kışkırttığı Araplarla savaşmak zorunda kalmıştır. Fahrettin Paşa'nın başarı ile gerçekleştirdiği Medine Müdafaası'na rağmen Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Osmanlı askerleri bölgeden çekilmek zorunda kaldı. Yorum: Bu cephede Arapların İngilizlerle işbirliği yapması İslamcılık fikir akımının önemini kaybetmesine neden olmuştur.

Wilson İlkeleri (8 Ocak 1918)

I. Dünya Savaşı sonlarına doğru ABD başkanı Wilson (Vilson), savaşın sonunda kalıcı bir barışın sağlanabilmesi amacıyla yayımlanmıştır. Wilson İlkeleri, yenilen devletlere umut ışığı olmuştur. Ateşkes antlaşmalarının imzalanmasını ve I. Dünya Savaşı'nın bitişini kolaylaştırmıştır. İtilaf Devletleri, ABD'nin savaşa girme aşamasında bu ilkelere uyacaklarını açıklamış ancak savaştan sonra izledikleri politikalarla uymadıklarını göstermişlerdir.

ÇIKMIŞ SORU (2020 LGS)

Birinci Dünya Savaşı'nda, Osmanlı orduları yedi cephede birden savaşmıştır. Örneğin Galiçya Cephesi'nde Ruslarla ve Romenlerle; Makedonya'da Yunan ve Fransızlarla; Çanakkale'de İngiliz ve Fransızlar ile; Filistin, Suriye ve Irak cephelerinde İngilizler ile...

Bu bilgilerden hareketle Osmanlı Devleti hakkında,

- I. Rusya ile farklı blokta yer almıştır.
- II. Savaştığı cepheler taarruz cepheleridir.
- III. İngiliz ve Fransızlarla birden fazla cephede savaşmıştır.
- IV. Osmanlı toplumu savaşa girme düşüncesini desteklemiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve III   B) II ve IV
C) I, II ve III   D) II, III ve IV

ÖRNEK SORU (2022 KASIM)

Birinci Dünya Savaşı başladığında İngilizlerin “bağımsız devlet kurma” vaadinden etkilenen Mekke Emiri Şerif Hüseyin Osmanlı Devleti'ne isyan etti. Bu durum üzerine Medine'ye gönderilen Fahrettin Paşa, son derece kısıtlı imkânlarla rağmen iki buçuk yıl isyancılara karşı Medine'yi savundu ve tüm Medinelilerin önünde şunları söyledi: “Biliniz ki kahraman askerlerim İslam'ın göz bebeği olan Medine'yi son fişegine, son damla kanına, son nefesine kadar savunmaya ant içmiştir.” Bu kararlilikla I. Dünya Savaşı bitene kadar Medine'yi teslim etmeyen Fahrettin Paşa, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasından ancak aylar sonra İstanbul Hükûmetinden gelen emirle Hicaz-Yemen Cephesi'nden çekilmişti.

Bu metinden,

- I. Osmanlı Devleti'ndeki bazı yöneticiler İngilizlerin kışkırtmalarından etkilenmiştir.
- II. Ateşkes antlaşmasıyla barış sağlanmış ve İngilizler Hicaz'dan çıkarılmıştır.
- III. Hicaz-Yemen Cephesi'nde isyancılara karşı başarılı bir müdafaa yapılmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II   B) I ve III   C) II ve III   D) I, II ve III

Kazanım 7: Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanması ve uygulanması karşısında Osmanlı yönetiminin, halkın ve Mustafa Kemal'in tutumunu analiz eder.

MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI (30 EKİM 1918)

Belli başlı maddeleri şunlardır:

1. Madde: Karadeniz'e geçiş için Çanakkale ve İstanbul Boğazları açılacak. Karadeniz ve Çanakkale istihkâmları İtilaf Devletleri'nce işgal edilecek.

Yorum: Anadolu ve Rumeli arasındaki bağlantı kopmuş işgaller kolaylaşmıştır.

4. Madde: Osmanlı Devleti'nin elindeki tüm savaş esirleri serbest bırakılacak, fakat İtilaf Devletleri'nin elindeki Türk esirler geri verilmeyecektir.

Yorum: Devletler arası eşitliğe aykırıdır.

5. Madde: Sınırların korunması ve iç güvenliğin sağlanması dışında Osmanlı ordusu derhal terhis edilecek.

Yorum: Osmanlıyı işgallere karşı savunmasız bırakmak ve direnişi engellemek amaçlanmıştır.

7. Madde: İtilaf Devletleri güvenliklerini tehdit edecek bir durumun ortaya çıkması halinde herhangi bir stratejik noktayı işgal etme hakkına sahip olacak.

Yorum: Bu madde ile Osmanlı resmen işgallere açık hale gelmiş hukuki zemin hazırlanmıştır.

10. Madde: Geçitler, demir yolları, limanlar ve taşıt araçlarının kullanımı İtilaf Devletlerine bırakılacaktır.

Yorum: Ekonomik bağımsızlık kaybedilmiş ulaşım İtilaf devletleri tarafından kontrol altına alınmıştır.

12. Madde: Hükûmet haberleşmesi hariç telsiz, telefon, telgraf ve kabloları İtilaf Devletleri tarafından denetlenecektir.

Yorum: Halkın işgallerden haberdar olması engellenmek istenmiştir.

24. Madde: Vilayat-ı Sitte (altı vilayet) adı verilen yerlerde (Erzurum, Van, Elâzığ, Diyarbakır, Sivas, Bitlis) bir karışıklık çıkarsa İtilaf Devletleri bu vilayetleri işgal edebilecektir.

Yorum: Doğu Anadolu'da bir Ermeni devleti kurmak amaçlanmıştır.

NOT: Mondros Ateşkes Antlaşması'yla Osmanlı fiilen sona ermiştir.

Mondros Ateşkes Antlaşması sonrasında işgal edilen Osmanlı toprakları ve işgalciler şunlardır:

İngilizler: Musul, Urfa, Maraş, Antep, Samsun, Merzifon, Eskişehir, İzmit, Kütahya, Afyon, Irak

Fransızlar: Suriye, Hatay (Dört Yol), Lübnan, Mersin, Adana, Zonguldak'ı

İtalyanlar: Antalya ve Konya çevresini

Yunanlar: İzmir ve çevresini işgal etti.

Halkın İşgaller Karşısındaki Tutumu: • Anadolu'da pek çok yerde miting ve protestolar düzenlendi. • Müdafaa-i Hukuk(Hakların savunulması)hareketi doğdu. • Cemiyetler kuruldu. • Kuva-yı Milliye adı verilen bölgesel milis kuvvetleri oluşturuldu. **Türk halkı işgallere karşı;** Vatansever, bağımsızlığına düşkün, milliyetçi bir tutum sergilemiştir.

Osmanlı Yönetiminin İşgaller Karşısındaki Tutumu: Padişah ve Osmanlı Hükümeti'ne göre işgal güçlerine direnmek bir sonuç getirmeyecek. Bunun için İtilaf Devletleri'nin isteklerini yerine getirmeyi uygun buldular. Böyle devam ederlerse devletin ve saltanatın varlığını sürdürebileceklerini düşünüyorlardı. **Osmanlı yönetimi işgallere karşı;** Çekingen, duyarsız, teslimiyetçi, karamsar, sessiz bir tutum sergilemiştir.

Mustafa Kemal'in İşgaller Karşısındaki Tutumu: • İşgal güçlerinin donanmasını İstanbul önlerinde gören Mustafa Kemal bu durumdan etkilenecek yanındakilere "Geldikleri gibi giderler." demişti. • İstanbul'da kaldığı günlerde ülkenin ve milletin bulunduğu durumdan kurtulabilmesi için çözüm yolları aradı. **Mustafa Kemal işgaller karşısında;** Kararlı, ileri görüşlü, mücadeleci ve vatansever bir tutum sergilemiştir.

Azınlıkların İşgaller Karşısındaki Tutumu: Azınlıklar fırsattan yararlanarak toprak almak ve bağımsızlık kazanmak amacı ile İtilaf Devletleriyle işbirliği içinde hareket etmişlerdir.

ÇIKMIŞ SORU (2020 LGS)

Mustafa Kemal, Mondros Ateşkes Antlaşması sonrasındaki süreci şu şekilde değerlendirmiştir:

“Genel savaştan sonra imza edilen ateşkes sonucunda ülkemizin büyük bir kısmı elden gittikten başka vatanımızın önemli parçaları da düşman orduları tarafından işgal edilmişti. Ordumuzun silahları ve cephanesi yabancılar tarafından toplanarak ülke dışına sevk ediliyor ve denize atılıyordu. Kökleri, insanlık tarihinin derinliklerinde bulunan Türk milletinin son ve tek bağımsız devleti yıkılıyordu.”

Mustafa Kemal’in bu sözlerinden hareketle Mondros Ateşkes Antlaşması ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Türk bağımsızlığına ters düşmektedir.
- B) Osmanlı Devleti’ni hukuken sona erdirmiştir.
- C) Osmanlı topraklarının işgaline zemin hazırlamıştır.
- D) Osmanlı Devleti’nin savunma gücü kırılmaya çalışılmıştır.

ÖRNEK SORU (2023 ŞUBAT)

Mondros Ateşkes Antlaşması’ndan sonra İtilaf Devletleri, gerçekleştirdikleri işgallerle ateşkesin ağır şartlarına dahi uymayacaklarını açıkça ortaya koymuşlardı. Bu işgallerin giderek yaygınlaşması ve Hükûmetin işgalcilere karşı kayıtsız kalması üzerine Türk halkı, vatanını korumak ve bağımsızlığını elde etmek için harekete geçmişti.

Anadolu ve Rumeli’de;

- I. millî cemiyetlerin kurulması,
  - II. işgalleri protesto etmek için mitinglerin düzenlenmesi,
  - III. Kuvâ’yı-Millîye adı verilen silahlı direniş kuvvetlerinin oluşturulması
- faaliyetlerinden hangileri Türk halkının bu duruma tepkisinin bir göstergesidir?**

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

Kazanım 8: Kuvâyı Millîye'nin oluşum sürecini ve sonrasında meydana gelen gelişmeleri kavrar.

CEMİYETLER VE KUVA-YI MİLLİYE

Kuva-yı Milliye (Milli Kuvvetler): Yurdun düşman işgaline uğramasından dolayı Türk halkının bağımsız yaşama arzusunun ve vatanseverlik duygusunun eseri olarak ortaya çıkan direniş hareketine “Kuvâ-yı Millîye ” denir.

Kuva-yı Milliye'nin Kurulma Nedenleri

- Osmanlı ordusunun dağıtılması,
- Yurdun dört bir yandan **işgal** edilmesi,
- Osmanlı hükümetinin işgallere karşı **sessiz** kalması,
- Türk halkının **bağımsız yaşama duygusu** etkili olmuştur.

Kuva-yı Milliye'nin Olumlu Yönleri

- Düşmanın ilerleyişini **yavaşlatmışlardır**.
- Düzenli orduya **zaman** kazandırılmıştır.
- Bulundukları bölgenin işgalini engellemişlerdir.
- Büyük Millet Meclisine karşı çıkan **ayaklanmaları bastırmışlar**.
- Ermeni ve Rum çetelerine karşı **halkı korumuşlardır**.
- Milli birik ve beraberlik duygusunun oluşmasına **katkı sağlamışlardır**.

Kuva-yı Milliye'nin Olumsuz Yönleri

- Düzenli ordu özelliği taşıyamaması
- Bölgesel hareket etmeleri, **disiplinden yoksun olmaları**
- İhtiyaçlarını karşılamak için halka karşı **baskı ve zor kullanmaları**
- **Çerkez Ethem** ve **Demirci Mehmet Efe** gibi bazı Kuva-yı Milliyeciler BMM otoritesine ve düzenli orduya girmeyi reddedip **ayaklanması**
- Kendi kurallarına göre **halkı yargılamaları**

NOT: Kuva-yı Milliye birlikleri düşman işgalini yavaşlatmışlardır **ancak kesin olarak durduramamıştır**. Düzenli ordu kurulduktan sonra Kuva-yı Milliye hareketi sona ermiştir.

Cemiyetler

Türk halkı bir yandan işgalcilere karşı silahlı mücadeleye devam ederken diğer yandan da **millî cemiyetler** kurarak **haklarını savunmak ve sesini dünyaya duyurmak** istemiştir.

NOT: Yararlı cemiyetlerin hepsi Sivas Kongresinde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirilmişti. Böylelikle düşmana karşı tek merkezden mücadele edilmesi amaçlanmıştır.

Yararlı Cemiyetler	Zararlı Cemiyetler	
Millî (Yararlı) Cemiyetler	Azınlıklar Tarafından Kurulan	Millî Varlığa Düşman Olan
1. Trakya - Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti 2. İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti 3. Doğu (Şark Vilayetleri) Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti 4. Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Cemiyeti 5. Kilikyalılar Cemiyeti 6. Millî Kongre Cemiyeti 7. Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti 8. Reddi İlhak Cemiyeti	1. Mavri Mira Cemiyeti 2. Etnik-i Eterya Cemiyeti 3. Pontus Rum Cemiyeti 4. Hınçak ve Taşnak Cemiyeti 5. Makabi ve Alyans-İsrailit Cemiyetleri	1. İngiliz Muhipleri Cemiyeti 2. İslam Teali Cemiyeti 3. Hürriyet ve İtilaf Fırkası 4. Sulh ve Selamet Fırkası 5. Kürt Teali Cemiyeti 6. Wilson İlkeleri Cemiyeti

-Millî (Yararlı) Cemiyetlerin Özellikleri

- Bulundukları yöreleri **savunmak** amacıyla kurulmuşlardır.
- **Bölgesel** nitelikli cemiyetlerdir.
- Genellikle **basın yayın yoluyla** mücadele etmişlerdir.
- Azınlık cemiyetlerinin zararlı faaliyetlerine ve işgalci güçlere karşı mücadele etmişlerdir.

Bir merkezden yönetilmemeleri **etkili çalışma** yapmalarını engellemiştir

-Azınlıklar Tarafından Kurulan Millî Varlığa Düşman Cemiyetlerin Özellikleri:

- Millî Mücadele hareketine karşı **düşmanca** tutum sergilemişlerdir.
- **Bağımsız devlet** kurmayı amaçlamışlardır.
- Faaliyette bulundukları bölgelerde yaşayan Türk halkının can ve mal güvenliğine zarar vermek suretiyle onları göçe zorlamışlardır. Böylece nüfus üstünlüğünü sağlamaya çalışmışlardır.
- İşgalci devletlerden **yardım ve destek** almışlardır.
- Bulundukları yerlerde güvenliği bozarak Mondros'un 7. maddesinin uygulanması için ortam hazırlamışlardır.

-Millî Varlığa Düşman Diğer Cemiyetlerin Özellikleri:

- Tam bağımsızlığa inanmayarak manda ve himayeyi savunmuştur.
- Saltanat ve halifelik makamlarının devamını savunmuşlardır.
- Anadolu'daki Millî Mücadele hareketine karşı çıkmışlardır.
- **İtilaf Devletleri'nden yardım ve destek** görmüşlerdir.

ÇIKMIŞ SORU (2020 LGS)

Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri tarih, dil, din ve ırk bakımından kendilerini ilgilendiren bölgenin Türk ve Müslüman çoğunlukta olduğunu İtilaf Devletleri'ne ve dünya kamuoyuna gazete, kitap vs. dağıtarak türlü yollardan anlatmaya çalışmaktaydı. Bu cemiyetler, faaliyetlerini etkin hâle getirmek ve kamuoyunu harekete geçirmek için bölgelerinde kongreler tertip etmekteydi. Bu cemiyetlerden bazıları gerekirse silahlı mücadeleyi de göze almışlardı.

Buna göre Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Bölgesel nitelikli kuruluşlardır.
- B) Düzenli ordu birliklerinden oluşmuşlardır.
- C) İhtiyaçları devlet tarafından karşılanmıştır.
- D) İstanbul Hükûmeti tarafından kurulmuşlardır.

ÖRNEK SORU (2021 KASIM)

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Osmanlı ordusunun dağıtılması, ülkenin dört bir yandan işgal edilmesi ve Osmanlı Hükûmetinin işgallere sessiz kalması üzerine Türk halkının bir araya gelerek oluşturduğu bölgesel direniş kuvvetlerine Kuvâ-yı Millîye adı verilmiştir. Bu düzensiz birlikler aslında Türk halkının işgalcilere ve İstanbul Hükûmetine karşı en tabii tepkisi sonucunda ortaya çıkmıştır. Ana hatlarıyla Kuvâ-yı Millîye'yi oluşturan gruplar şunlardır:

- 1- Subaylar ve bürokratlar
- 2- Efeler ve zeybekler
- 3- Çeşitli mesleklere mensup gönüllüler
- 4- Din adamları ve halkın ileri gelenleri
- 5- Köylüler

Buna göre Kuvâ-yı Millîye birlikleri için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İşgalci güçlerin Anadolu'dan çıkarılmasını sağlamıştır.
- B) Türk halkının içinde bulunduğu koşullar sonucunda oluşmuştur.
- C) Toplumun farklı kesimlerinden insanların katılımıyla kurulmuştur.
- D) Ortaya çıkmasında Türk halkının vatanseverlik ve milliyetçilik duyguları etkili olmuştur.

Kazanım 9: Millî Mücadele'nin hazırlık döneminde Mustafa Kemal'in yaptığı çalışmaları analiz eder.

MİLLÎ MÜCADELE'NİN HAZIRLIK DÖNEMİ

SAMSUN'A ÇIKIŞ (19 MAYIS 1919) Karadeniz Bölgesi'nde Rumlar Türklere saldırmıştır. İtilaf Devletleri'nin karışıklıkları bahane ederek bölgeyi işgal etmesini önlemek amacıyla Osmanlı Hükûmeti, Mustafa Kemal'i asayiş ve güvenliği sağlaması için 9. Ordu Müfettişi olarak görevlendirdi.

HAVZA GENELGESİ (28-29 MAYIS 1919)

- Mitingler düzenlenerek işgallerin **protesto** edilmesini

Amaç: Milli bilincin uyandırılmasını ve canlandırılmasını sağlamaktır.

- Gösteriler sırasında Hristiyan halka karşı herhangi bir saldırı ve düşmanlık **yapılmamasını** **Amaç:** Mondros'un 7.Maddesinin uygulamasını önlemektir.

- İstanbul Hükûmeti ve büyük devletlerin temsilcilerine **protesto telgrafları** çekilmesini **Amaç:** Haklılığımız, tepkimiz, ve kararlılığımız **duyurulmak** istenmiştir.

- Askerî ve millî teşkilatların hiçbir şekilde kapatılmamasını, komutaların **devredilmemesini**, silah, cephane ve diğer araçların hiçbir şekilde elden **çıkarılmamasını** istedi. **Amaç:** Düşmana karşı koyabilmek için gerekli silaha, **birlik ve beraberliğe** sahip olmayı sağlamaktır.

AMASYA GENELGESİ (22 HAZİRAN 1919)

- Vatanın bütünlüğü, milletin bağımsızlığı **tehlikededir**.

Yorum: Kurtuluş Savaşı'nın **gerekçesi** belirtilmiştir.

- Osmanlı Hükûmeti üzerine aldığı sorumluluğu yerine getirememektedir. Bu durum, **millîtimizi yok olmuş** gibi göstermektedir.

Yorum: Osmanlı Hükûmetine karşı çıkmıştır. Kurtuluş Savaşı'nın başka **gerekçesi** belirtilmiştir.

- Milletin bağımsızlığını yine milletin **azim ve kararı** kurtaracaktır.

Yorum: Kurtuluş Savaşı'nın **amaç ve yöntemi** belirtilmiştir. İlk kez **millî egemenlikten** söz edilmiştir.

- Milletin durumunu göz önünde tutmak ve haklarını dile getirip bütün dünyaya duyurmak için her türlü etki ve denetimden uzak **millî bir kurulum** varlığı gereklidir.

Yorum: Kurtuluş Savaşı'nı kişisellikten çıkarmak amaçlanmıştır. Temsil Heyeti'nin

- oluşturulması fikri ortaya atılmıştır. • Doğu illerini temsilen Erzurum'da bir kongre Anadolu'nun her bakımdan en güvenli yeri olan **Sivas'ta millî bir kongre** toplanacaktır. **Yorum:** Milli birlik ve beraberliği sağlamak

ERZURUM KONGRESİ (23 TEMMUZ – 7 AĞUSTOS 1919)

- Millî sınırlar içinde **vatan bir bütündür, parçalanamaz**. **Yorum:** İlk defa milli sınırlardan bahsedildi. • Osmanlı Hükûmeti'nin dağılması halinde millet, her türlü yabancı işgal ve müdahalesine karşı, kendini birlikte **savunacak ve direnecektir**.

Yorum: İşgallere karşı birlikte mücadele edileceğini göstermektedir.

- Vatanın ve bağımsızlığın korunmasına ve güvenliğin sağlanmasına İstanbul Hükûmeti'nin gücü yetmezse amacı gerçekleştirmek için **geçici bir hükûmet** kurulacaktır. Bu hükûmet üyeleri millî kongre tarafından seçilecektir. **Yorum:** Yeni bir devlet kurulacağını göstermektedir. Millet iradesine önem verildiğini gösterir.

- **Kuvâ-yı Millîye'yi etkin, millî iradeyi hâkim** kılmak esastır.

Yorum: Düşmanı yurttan atmak için **silahlı mücadelede** kararlılık vardır. **Ulusal egemenliğe** dayalı bir düzenin kurulacağından bahsedilmektedir.

- Hristiyan azınlıklara siyasi hâkimiyet ve sosyal **dengemizi bozacak** ayrıcalıklar verilemez. **Yorum:** Yabancı devletlerin işçilerimize karışması **engellenmek** istenmiştir.

- Manda ve himaye **kabul edilemez**. **Yorum:** Tam bağımsızlık hedeflenmiştir. Manda ve himaye fikri **ilk defa reddedilmiştir**.

- Millî meclisin derhal toplanması ve hükûmet işlerinin meclis denetiminde yürütülmesini sağlamak için çalışılacaktır. **Yorum:** Ulus egemenliğine önem verildiğini, İstanbul Hükûmetinin meclis aracılığıyla denetim altına alınmak istendiğini gösterir.

SİVAS KONGRESİ (4 – 11 EYLÜL 1919)

- Ülke genelindeki tüm millî cemiyetler **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti** adı altında birleştirildi. **Yorum:** Kurtuluş Savaşı'nı tek bir merkezden yönetmek, birlik, beraberlik ve bütünlüğü sağlamak amaçlanmıştır.

- Ülke genelindeki tüm millî cemiyetler **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti** adı altında birleştirildi. **Yorum:** Kurtuluş Savaşı'nı tek bir merkezden yönetmek, birlik, beraberlik ve bütünlüğü sağlamak amaçlanmıştır.

- **Manda ve himaye kesin** olarak reddedilmiştir. **Yorum:** Tam bağımsızlık hedeflenmiştir.

- **İrade-i Milliye** gazetesi çıkarıldı. **Yorum:** Halkı bilinçlendirmek istenmiştir.

- Temsil Heyeti üye sayısı 16'ya çıkarılarak tüm yurdu temsil eder hale gelmiştir.

AMASYA GÖRÜŞMELERİ (20-22 EKİM 1919)

NOT: Osmanlı Hükûmeti, Amasya Görüşmeleri 'ne bir delege göndermekle **Temsil Heyeti'ni hukuken tanımış oldu**. Bu olay, **halkın gözünde Temsil Heyeti'nin gücünü ve güvenilirliğini pekiştirdi**.

Ankara'nın Milli Mücadele'nin Merkezi Olarak Seçilmesinde;

- Kentin **güvenli** konumu • Haberleşme ve ulaşım koşullarının elverişliliği • Batı Cephesi'ne yakınlığı • **İşgal edilmemiş** olması • Ankaralıların Millî Mücadele'ye verdikleri **desteğin** de bu kararın alınmasında etkisi vardır.

Millî Mücadele'de Basının Önemi: Basının önemini çok iyi bilen **Mustafa Kemal Paşa**, bu konu üzerinde önemle duruyordu. Bunun için önce Sivas'ta "**İrade-i Milliye**", sonra Ankara'da "**Hâkimiyet-i Milliye**" gazeteleri çıkarılacak, Ankara'da **Anadolu Ajansı** kurulacaktır.

ÇIKMIŞ SORU (2021 LGS)

2.

Amasya Genelgesi (22 Haziran 1919)	Yaşanan Gelişme
Erzurum'da doğu illeri ile ilgili bir kongre toplanacaktır.	23 Temmuz - 7 Ağustos 1919 tarihleri arasında Erzurum Kongresi düzenlendi.
Milletin durumunu gözden geçirmek ve haklarını dünyaya duyurmak için her türlü etki ve denetimden uzak, millî bir kurulun varlığı gereklidir.	Erzurum Kongresi'nde Temsil Heyeti kuruldu.
Anadolu'nun her yönden güvenilir yerlerinden biri olan Sivas'ta millî bir kongre düzenlenecektir.	4-11 Eylül 1919 tarihleri arasında Anadolu'nun çeşitli yerlerinden gelen delegelerin katılımıyla Sivas Kongresi düzenlendi.

Amasya Genelgesi'nin bu kararları ile yaşanan gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılabilir?

- A) Erzurum Kongresi'nde hükümet değişikliğine gidilmiştir.
- B) Osmanlı Devleti'nin hukuken sona erdiği kabul edilmiştir.
- C) Sivas Kongresi katılımın az olması nedeniyle yerel bir kongredir.
- D) Amasya Genelgesi'yle, Millî Mücadele'nin sonraki aşamaları planlanmıştır.

ÖRNEK SORU (2023 MART)

Sivas Kongresi'nde millî cemiyetlerin "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" adı altında birleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Cemiyetin amacı Osmanlı Devleti'nin tamamını korumak; saltanatı, hilafeti ve millî bağımsızlığı temin etmek için Kuva-yı Milliye'yi etkin ve irade-i Milliye'yi hâkim kılmaktır.

Bu kararın aşağıdakilerden hangisine yönelik olduğu söylenemez?

- A) Bölgesel kurtuluşu hedeflemeye
- B) Kurtuluş mücadelesini daha etkin kılmaya
- C) Millî Mücadele'yi tek merkezden yönetmeye
- D) Halkın Anadolu hareketine desteğini artırmaya

Kazanım 10: Misakımillî'nin kabulünü ve Büyük Millet Meclisinin açılışını vatanın bütünlüğü esası ile "ulusal egemenlik" ve "tam bağımsızlık" ilkeleri ile ilişkilendirir.

BİR MİLLETİN YEMİNİ: MİSAKİMİLLÎ

Misakı Milli Kararları (28 Ocak 1920):

• Mondros Ateşkes Antlaşması öncesi **işgal edilmemiş topraklar bir bütündür parçalanamaz.**

Yorum: Milli sınırlarımız çizilmiştir. Ülkenin bütünlüğü vurgulanmıştır.

• Arap topraklarının geleceği oradaki halkın **serbestçe** verecekleri karara göre belirlenmelidir.

Yorum: Wilson İlkelerine uygun hareket edilip Arap topraklarının gelecekteki durumu belirlenmek istenmiştir.

• Halkın oyları ile anavatana katılan üç sancak (**Kars, Ardahan ve Batum**) için gerektiğinde yeniden halk oylamasına başvurulabilir.

Yorum: Bölgedeki Türk nüfusunun fazla olduğu kanıtlanarak buraların Türklere ait olduğu vurgulanmak istenmiştir.

• Batı Trakya'nın hukuki durumunun belirlenmesinde **halk oylamasına** başvurulmalıdır.

Yorum: Bölgede çoğunlukta olan Türk nüfusunun kararı ile bölge geri alınmak istenmiştir.

• İstanbul ve Marmara Denizi'nin güvenliği sağlandıktan sonra **Boğazların dünya ticaretine ve ulaşımına açılması için** Osmanlı ve ilgili devletlerin vereceği kararlar geçerli olacaktır.

Yorum: Boğazların güvenliği ve egemenliği sağlanmak istenmiştir.

• Azınlık hakları komşu ülkelerdeki Müslümanlara **aynı haklar verilirse** kabul edilecektir.

Yorum: Ülkeler arası **eşitlik** benimsenmiştir.

• Siyasi, adli ve mali gelişmemize engel olan her türlü **sınırlamalar (Kapitülasyonlar) kaldırılacaktır.**

Yorum: Kapitülasyonlar kaldırılarak **tam bağımsızlık** gerçekleştirilmek istenmiştir.

NOT: Erzurum ve Sivas Kongreleri kararları dikkate alınarak **Mustafa Kemal** tarafından hazırlanan **Misakı Milli Kararları Son Osmanlı Mebusan Meclisi tarafından kabul edilmiştir.**

İstanbul'un Resmen İşgali (16 Mart 1920)

İstanbul'daki Mebusan Meclisi'nin **Misakı Milli Kararlarını** kabul etmesi İtilaf Devletleri'ni **rahatsız** etmişti. **İtilaf Devletleri 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul'u resmen işgal ettiler.**

TBMM'nin Açılması (23 Nisan 1920)

Büyük Millet Meclisi **23 Nisan 1920 Cuma günü** Ankara'da törenle açılmıştır.

24 Nisan 1920 tarihinde **Mustafa Kemal meclis başkanlığına seçildi** ve aynı gün mecliste kabul edilen önergesiyle **meclisin çalışma prensipleri** oluşturuldu. Bu önergeyle kabul edilen **meclisin çalışma ilkeleri şunlardır:**

• Hükümet kurmak zorunludur.

Yorum: Büyük Millet Meclisi'nin **kurucu meclis** olduğunu gösterir.

• Geçici bir hükümet başkanı tanımak veya padişah vekili atamak doğru değildir.

Yorum: Meclisin karar alırken **bağımsız kalmak** istediğini gösterir.

• Büyük Millet Meclisi'nin üstünde **hiçbir güç** yoktur.

Yorum: İstanbul'daki yönetim yok sayılmıştır. **Milli iradenin üstünlüğü** vurgulanmıştır.

• Meclisteki Milli iradeyi vatanın geleceğine egemen kılmak esastır.

Yorum: Gelecekte **Milli Egemenliğin** hakim olacağı vurgulanmıştır.

• Meclis yaşama ve yürütme yetkilerini elinde toplamıştır.

Yorum: Yönetimde **Güçler Birliği** ilkesi uygulanmıştır.

• Meclis içerisinden bir heyet seçilecek ve bu heyet yönetim işlerine bakacaktır. Meclis başkanı aynı zamanda bu heyetin başkanı olacaktır.

Yorum: **Meclis Hükümeti sisteminin** uygulandığını gösterir.

• Padişah ve halife, baskılardan kurtulduktan sonra, meclisin vereceği karara göre yerini alacaktır.

Yorum: Birlik ve beraberlik bozulmasın diye böyle bir karar alınmıştır.

İlk Meclisin Özellikleri:

• **Kurucu** Meclistir.

Nedeni: Anayasa hazırlamıştır.

• **Demokratik** bir meclistir.

Nedeni: Milletvekilleri seçim ile belirlenmiştir.

• **Güçler Birliği** ilkesini benimsenmiştir.

Nedeni: Yasama, Yürütme ve Yargı daha hızlı kararlar almak için tek elde toplanmıştır.

• **Meclis Hükümeti** sistemi uygulanmıştır.

Nedeni: Meclisin başkanı hükümetinde başı sayılmaktadır.

• **Misakı Milli'yi ve Milli Bağımsızlığı** gerçekleştirmek istemiştir.

Nedeni: Milli Mücadelenin başarıya ulaştırılması amaçlanmıştır.

• Siyasi partiler yer almamıştır.

Nedeni: Birlik ve Beraberlik korunmak istenmiştir.

ÇIKMIŞ SORU (2022 LGS)

Bina henüz tamamlanmamıştı. Çatıyı döşemeye kiremit yetmemişti. Ankaralılar kendi çatılarından kucak kucak kiremit taşıyarak çatıyı kapattılar. Bu manzara çok anlamlıydı. Meclis'te mebusların oturacağı sıra bile yoktu. Ankara Muallim Mektebinden sıralar getirildi. O tarihte Ankara'da elektrik de yoktu. Kahvehanelerin birinden alınan petrol lambası asılarak aydınlatma meselesi halledildi. Sokağa bakan ilk oda, başkanlık odası yapıldı. Daha sonra meşhur hattat Hulûsi Efendi'nin yazdığı "Hâkimiyet milletindir." tabelası kürsünün arkasına asıldı.

Bu metinden, açılış hazırlıklarının anlatıldığı TBMM ile ilgili aşağıdakilerin hangisine ulaşılabilir?

- A) İmkânsızlıklar içinde açıldığına
- B) Millet egemenliğini savunduğuna
- C) Güçler birliği ilkesini benimsediğine
- D) Ankara halkı tarafından desteklendiğine

ÖRNEK SORU (2022 ARALIK)

Mustafa Kemal Büyük Millet Meclisinin 12 Mayıs 1921 tarihli birleşiminde şunları söylemiştir: "Meclisimiz hepimizce bilinen bir esasta toplanmıştır. O esası, bir daha tekrar etmek isterim: Millî sınırlarımız dâhilinde memleketin tamamiyetini ve milletin tam bağımsızlığını temin etmek. Bizim, millete karşı üstlendiğimiz vazife bunu temin edecektir. Bu sebeple Meclisin ve Hükûmetin izlediği siyaset, bu amacı elde etmeye yöneliktir. Heyetiniz hedefe yürürken daima memleketin, milletin kuvvetine dayanarak yürümüşür."

Buna göre Büyük Millet Meclisi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Hükûmetten farklı politikalar izlemiştir.
- B) Türk milletine güvenerek hareket etmiştir.
- C) Toprak bütünlüğünü sağlamak için çalışmıştır.
- D) Millî sınırlar içerisinde bağımsız bir devlet kurmayı amaçlamıştır.

Kazanım 11: Büyük Millet Meclisine karşı ayaklanmalar ile ayaklanmaların bastırılması için alınan tedbirleri analiz eder.

BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE KARŞI ÇIKAN AYAKLANMALAR

BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE KARŞI ÇIKARILAN İSYANLAR	
Doğrudan, İstanbul Hükûmeti tarafından çıkarılan isyanlar	Anzavur İsyanı Kuvâ-yı İnzibatiye (Halifelik Ordusu)
İstanbul Hükûmeti ve İtilaf Devletleri'nin kışkırtmalarıyla çıkan isyanlar	Bolu, Düzce-Hendek, Adapazarı, Çopur Musa(Afyon), Bozkır, Millî Aşireti İsyanı(Urfa), Koçgiri (Erzincan), Ali Batı(Bayburt), Delibaş Mehmet (Konya) ve Cemil Çeto (Batman), Zile(Tokat), Çopanoğulları (Yozgat)
Kuvâ-yı Millîyeci olup sonradan isyan edenler	Ethem Bey İsyanı Demirci Mehmet Efe İsyanı
Azınlıkların çıkardığı isyanlar	Ermeni İsyanları Rum (Pontus) İsyanları

Büyük Millet Meclisinin İsyanlara Karşı Aldığı Tedbirler

- İstanbul Hükûmeti'yle **resmi ilişkiler kesildi**.
- İstanbul Hükûmeti'nin yayımladığı fetvaya karşı **Ankara Müftüsü Rifat (Börekçi) Efendi ve 150 müftünün imzasıyla Millî Mücadele'yi destekleyen fetva** yayımlandı.
- 29 Nisan 1920'de meclis tarafından ayaklananlarla mücadele etmek ve askerden kaçışları önlemek amacıyla **Hıyanet-i Vataniye (vatana ihanet) Kanunu** çıkarıldı.(**Meclis yasama yetkisini kullanmıştır**)
- Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nun özellikle askerden kaçmaları önlemede yetersiz kalması üzerine Meclis, **11 Eylül 1920'de Firariler Kanunu'nu çıkardı**.
- **İstiklal Mahkemeleri** kuruldu bu mahkemelerde milletvekilleri görev aldı. (**Meclis yargı yetkisini kullanmıştır**)
- Halkın doğru bilgilendirilmesi amacıyla **Anadolu Ajansı** kuruldu ve **Hakimiyet-i Milliye gazetesi** çıkarıldı.

Ayaklanmaların Sonucu

- Çıkan isyanlar millî kuvvetlere **zaman ve insan kaybettirdi**.
- Millî kuvvetlerin savaş gücünü **zayıflattı**.
- Millî Mücadele'nin **uzamasına** neden oldu.
- Yunan işgalinin Anadolu'nun içlerine kadar yayılmasına sebep oldu.
- Millî birlik ve beraberliğin sağlanmasında, **sosyal hayatta ve savaşma gücünde derin yaralar** açtı.
- Bütün bu olumsuzluklara rağmen **meclis**, tüm isyanları bastırarak otoritesini

ÇIKMIŞ SORU (2020 LGS)

Büyük Millet Meclisine karşı Anadolu'nun pek çok yerinde ayaklanmalar çıktı. Bu ayaklanmaların çıkmasında İstanbul yönetimi ve İtilaf Devletleri'nin zararlı faaliyetleri etkili oldu.1920 yılı boyunca süren bu ayaklanmaların amacı Kuvâ-yı Millîye'yi etkisiz hâle getirmek ve bağımsızlık hareketini boğmaktır. Ayaklanmalar, Büyük Millet Meclisini uzun süre uğraştırdı. İnsan ve malzeme kaybedildi. Başta Yunanlar olmak üzere düşman hareketleri daha serbest hâle geldi. Ancak her şeye rağmen ayaklanmalar bastırılarak meclisin otoritesi korundu.

Bu bilgilerden hareketle Büyük Millet Meclisine karşı ayaklanmaların sonuçları ile ilgili,

- I. Millî Mücadele sürecinin uzamasına sebep olmuştur.
- II. Askerî imkânların bir kısmının gereksiz bir biçimde tüketilmesine neden olmuştur.
- III. Büyük Millet Meclisi, çalışmalarına ara vermek zorunda kalmıştır.
- IV. Anadolu'daki bütün işgaller sona ermiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve II	B) I ve III
C) II ve IV	D) III ve IV

ÖRNEK SORU (2022 KASIM)

Büyük Millet Meclisinin, iç ayaklanmaları bastırmak ve otoritesini kabul ettirmek için aldığı tedbirlerden bazıları şunlardır:

- Halkı, Millî Mücadele konusunda doğru bilgilendirmek için Anadolu Ajansı'ndan ve bazı gazetelerden yararlanıldı.
- Ankara müftüsü Rıfat Börekçi ve birçok müftü tarafından Millî Mücadeleyi destekleyen fetvalar yayımlandı.
- Hıyanet-i Vataniye Kanunu çıkarıldı.
- Asker kaçaklarını ve isyancıları yargılamak için üyeleri Meclis içinden seçilen İstiklâl Mahkemeleri kuruldu.

Bu tedbirlerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Basın yayın kuruluşlarından yararlanılmıştır.
- B) Millî bilinç uyandırılmaya çalışılmıştır.
- C) Din adamlarından destek alınmıştır.
- D) Güçler ayrılığı ilkesi uygulanmıştır.

Kazanım 12: Mustafa Kemal'in ve Türk milletinin Sevr Antlaşması'na karşı tepkilerini değerlendirir.

YOK HÜKMÜNDE BİR ANTLAŞMA: SEVR (10 AĞUSTOS 1920)

Siyasi Maddeler

• İstanbul ve çevresi ile Anadolu'nun bir bölümü Osmanlı Devleti'nde kalacak fakat azınlıkların hakları gözetilmezse **İstanbul, Türklerin elinden alınacak.**

Yorum: İstanbul'u işgal edebilmek için **yasal zemin** hazırlanmıştır.

• Boğazlar tüm devletlerin gemilerine açık olacak, **uluslararası bir komisyon** tarafından yönetilecek, bu komisyonda Türk üye bulunmayacak.

Yorum: Egemenlik haklarına ve bağımsızlık ilkesine **aykırı** bir durumdur.

• Azınlıklara, **çok geniş siyasi, sosyal ve kültürel haklar** verilecek.

Yorum: Egemenlik haklarına ve bağımsızlığa aykırıdır.

• Doğu Anadolu'da iki yeni devlet kurulacak

Yorum: Misakı Milliye aykırı bir durumdur. **Doğu'da Ermeni ve Kürt devleti kurmak** amaçlanmıştır.

-Askeri Maddeler

• Askerlik, zorunlu hizmet olmaktan çıkarılacak. Türk ordusunun sayısı **elli bin kişiyi** aşmayacak. Bu ordunun **tank, top, ağır makineli tüfek ve uçağı** olmayacak.

Yorum: Osmanlı Devleti **savunmasız** bırakılmak istenmiştir.

-Ekonomik Maddeler

• Kapitülasyonlardan bütün devletler yararlanabilecek.

Yorum: **Ekonomik bağımsızlığa aykırı** bir durumdur.

• Osmanlı kaynaklarını korumak ve artırmak için mali bir komisyon kurulacak, bu komisyon Osmanlı bütçesini kontrol edecek.

Yorum: **Ekonomik bağımsızlığa aykırı** bir durumdur.

• Kazı izni ancak arkeolojide yeterli deneyim sahibi olan kişilere verilecek. Osmanlı Hükûmeti, bu izinleri verirken hiçbir milletin bilginlerini geçerli bir sebep olmaksızın kazı yapmaktan yoksun bırakmayacak.

Yorum: Osmanlı Devleti sınırları içindeki zengin tarihi mirası kendi **çıkarları doğrultusunda** kullanmak istemiştir.

-Sınırlar

• Antalya, Konya, İç Batı Anadolu ve On İki Ada **İtalya'ya** bırakılacak.

• İzmir, Ege Bölgesi'nin büyük bölümü, Doğu Trakya ve diğer Ege adaları **Yunanistan'a** verilecek.

Yorum: İngiltere Akdeniz'de güçlü bir İtalya istemediği için İzmir ve çevresini Yunanistan'a vermiştir.

• Antep, Urfa, Mardin ve Suriye **Fransa'ya** verilecek. Adana'dan Kayseri'ye ve Sivas'ın kuzeyine kadar olan bölge **Fransız nüfuz bölgesi** olacak.

• Arabistan, Irak ve Ürdün başta olmak üzere Arap topraklarında **İngilizler manda yönetimi** kuracak.

Sevr Antlaşması Geçersizdir Çünkü;

• Bir antlaşmanın yürürlüğe girebilmesi için Osmanlı anayasası **Kanun-i Esasi'ye** göre Mebusan Meclisinde onaylanması gerekiyordu.

• Mebusan Meclisi İstanbul'un işgali sonrası İtilaf Devletleri tarafından dağıtılmıştı ve Padişah, meclisi süresiz kapattığı için **antlaşma meclis tarafından onaylanmamıştır.**

• Osmanlı Hükûmeti tarafından **"Saltanat Şurası"** adı altında oluşturulan bir komisyon tarafından onaylanan bu antlaşmanın **hukuki geçerliliği yoktur.**

Sevr Antlaşmasına TBMM'nin Tepkisi

Millî iradeyi temsil eden Büyük Millet Meclisinin antlaşmaya tepkisi **çok sert** oldu. Antlaşma **Misakımillî'ye aykırı olması** ve Türk milletinin bağımsızlığını yok sayması nedeniyle Meclis, antlaşmayı tanımadığını ve **antlaşmayı imzalayanların vatan haini** olduğunu ilan etti.

Sevr Antlaşmasına Mustafa Kemal'in Tepkisi

Mustafa Kemal "Siyasal bağımsızlığımızı, adli, ekonomik ve mali hayatımızı yok etmeye ve sonucunda yaşama hakkımızı ortadan kaldırmaya yönelmiş Sevr Antlaşması bizce yoktur." diyerek Sevr Antlaşması'nı **kesinlikle tanımadığını** belirtmiştir.

Sevr Antlaşmasına Türk Halkının Tepkisi

Antlaşma Türk milleti tarafından da **teпкиyle karşılanmış** ve reddedilmiştir. Türk milleti asla karamsarlığa düşmemiş, tam tersine direnme gücünü daha da artırmış, işgalcilerle savaşmış onları Anadolu'dan atarak bu antlaşmanın **uygulanmasını engellemiş** ve **onaylamadığını** göstermiştir.

NOT: Sevr Antlaşması Osmanlı'nın imzaladığı son antlaşmadır.

NOT: Ölü doğmuş ve uygulanamamış bir antlaşmadır.

ÇIKMIŞ SORU (2016 NİSAN TEOG)

Sevr Antlaşması'nın, Türk milletinin ekonomik bağımsızlığını elinden alan kararları, Lozan Antlaşması ile ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Lozan Antlaşması'nın aşağıdaki kararlarından hangisi bunun bir göstergesidir?

- A) Türkiye-Yunanistan sınırı Meriç Nehri kabul edilecek.
- B) Boğazların her iki yakası askerden arındırılacak.
- C) Gayrimüslimler Türk vatandaşı sayılacak.
- D) Kapitülasyonlar kesin olarak kaldırılacak

ÖRNEK SORU (2022 MART)

Mustafa Kemal'in işgaller karşısındaki düşünceleri şöyledir:

"...Türk ata yurduna ve Türk'ün bağımsızlığına saldıranlar kimler olursa olsun onlara bütün ulusça silahlı olarak karşı çıkmak ve onlarla savaşmak gerekiyordu. Bu önemli kararın bütün gereklerini ilk gününde açıklamak elbette yerinde olamazdı. Uygulamayı birtakım evrelere ayırmak ve olaylardan yararlanarak ulusun duygu ve düşüncelerini hazırlamak ve adım ilerleyerek amaca ulaşmaya çalışmak gerekiyordu..."

Buna göre Mustafa Kemal ile ilgili,

I. Vatanın bir bütün olarak savunulması gerektiğini belirtmiştir.

II. Egemenliğin millete ait olduğunu vurgulamıştır.

III. Mücadelenin belirli bir plan dâhilinde yürütülmesi gerektiğini savunmuştur.

IV. Türk halkının işgaller karşısında bilinçlenmesini amaçlamıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I, II ve III   B) I, II ve IV   C) I, III ve IV   D) II, III ve IV

Kazanım 13: Millî Mücadele Dönemi'nde Doğu Cephesi ve Güney Cephesi'nde meydana gelen gelişmeleri kavrar.

DOĞU VE GÜNEY CEPHELERİ

DOĞU CEPHESİ

Kazım Karabekir komutasındaki Osmanlı'dan kalma 15. Kolordu bu cephede **Ermenilere karşı** mücadele etmiştir.

I. Dünya Savaşı'nda **Kafkas Cephesi'nde** Ruslar ile birlikte hareket eden Ermeniler Rusya'da gerçekleşen Bolşevik İhtilali'ni fırsat bilerek Kafkasya'da kendi devletlerini kurmuşlardı. Rusların savaştan çekilmesinden sonra özellikle İngiltere'nin desteğini alan Ermeniler Wilson İlkelerini ve Mondros Ateşkes Antlaşması'ndaki 24. Maddeyi bahane ederek Doğu Anadolu'yu istemeye başladılar ve saldırıya geçtiler. Kazım Karabekir, Ermeni işgali altındaki **Sarıkamış, Kars** ve **Gümrü'yü** geri aldı. Böylece Ermenistan'ı barış istemek zorunda bıraktı. Ermeniler ile **Gümrü Barış Antlaşması** imzalandı.

Gümrü Barış Antlaşması (2-3 Aralık 1920)

- Ermeniler işgal ettikleri yerlerden geri çekilecek.
- **Kars, Iğdır, Sarıkamış** ve **Kağızman** Türk Hükümetine bırakılacak.
- Ermeniler, **Sevr Antlaşması'nın geçersiz olduğunu** kabul edecek ve
- Doğu Anadolu'ya yönelik toprak taleplerinden vazgeçecek.
- Doğu cephesi kapanınca bu cephedeki birliklerin bir kısmı **Batı Cephesi'ne** nakledilmiştir.

NOT: TBMM'nin uluslararası alandaki **ilk askeri başarısı** Ermenistan'ı yenmesidir. **İlk siyasi başarısı** ise Gümrü Barış Antlaşması'nı imzalamasıdır. Bu antlaşmayla Ermenistan BMM'yi uluslararası alanda tanıyan **ilk devlet** olmuştur. Ayrıca **Sevr'i reddeden, Misak-ı Milli'yi kabul eden ilk devlet** Ermenistan olmuştur.

NOT: I. Dünya Savaşı sonrası ABD adına bölgede incelemelerde bulunan **General Harbord** hazırladığı raporda Ermenilerin katledildiği iddiasının yalan olduğunu ve **Türklerin Milli Mücadelede kararlı olduklarını** yazmıştır.

NOT: Doğu sınırımız ile ilgili anlaşmaları **GMK** olarak şifreleyebiliriz. (**Gümrü (1920), Moskova (1921) ve Kars (1921)**)

GÜNEY CEPHESİ

Mondros Antlaşması sonrası **Antep, Maraş** ve **Urfa** İngiltere tarafından işgal edildi. Ancak bir süre sonra İngilizler bu bölgeyi **Fransızlara bıraktı**. Fransızlar, bölgeyi işgal edebilmek için Ermenilerden de çeteler oluşturdu. Bölge halkı ise **Kuvâ-yı Milliye** birlikleriyle şehirlerini savundu.

Güney Cephesinde halk düşmana karşı Kuvayı Milliye birlikleriyle bağımsızlığını elde edebilmek için tüm imkansızlıklara rağmen direniş göstermiş önemli kahramanlık örneği sergilemiştir.

Sakarya Savaşı sonrası imzalanan **Ankara Antlaşmasıyla** bu cephe kapandı.

"Gazi" Antep'in Kahramanları: Şahin Bey, Kılıç Ali Bey, Şehit Kamil

"Kahraman" Maraş'ın Kahramanları: Sütçü İmam, Rıdvan Hoca

"Şanlı" Urfa'nın Kahramanları: Ali Saip ve Onikiler

Adana'nın Kahramanları: Tayyar Rahmiye, Yüzbaşı Osman Bey

Hatay'ın Kahramanları: Kara Mehmet Çavuş

- Antep'e 1921'de **"Gazi"** ünvanı verilmiştir.
- Maraş'a 1973'te şehre **"Kahraman"** ünvanı verilmiştir.
- Urfa'ya 1984'te **"Şanlı"** ünvanı verilmiştir.

Güney Cephesi'nin Kapanması

Güney Cephesi, Batı Cephesi'ndeki **Sakarya Zaferi sonrası 1921'de** TBMM ile Fransa arasında imzalanan **Ankara Antlaşması** ile kapanmıştır. Bu antlaşma sonucunda Fransızlar **Hatay hariç** işgal ettikleri yerlerden çekilmişlerdir.

Önemi: Fransa, TBMM ile antlaşma imzalayan **ilk itilaf devleti** olmuştur.

ÇIKMIŞ SORU (2020 LGS)

Aşağıda Urfa direnişine öncülük eden “Onikiler”in, Fransız işgal komutanına gönderdiği notadan bir bölüm yer almaktadır: “Biz Urfa Sancağı halkı barışsever insanlarız. Bin yıldan beri bu topraklarda hür olarak yaşıyoruz. Topraklarımıza göz dikenleri hep pişman etmişizdir. Şimdiye dek sizin buraya belli süre için geldiğinizi sanıyorduk. Fakat bayraklarımızı indirmeniz, sizin Urfa’yı işgal niyetinde olduğunuzu gösteriyor. Bu kötü niyetinizi gördük ve biz Urfalılar, sizi bu topraklardan atmak için bütün gücümüzle çalışmaya yemin ettik. Bizi on iki kişi sanıyorsunuz. Oysaki bu rakam gerçek sayımızın yanında çok küçük kalır. Zira Urfalılar sizleri buradan çıkarmaya yediden yetmişe kadar yemin etmişlerdir.”

Buna göre Urfa halkı için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Millî egemenliği benimsemişlerdir.
- B) Anadolu’daki ilk silahlı direnişi başlatmışlardır.
- C) İstanbul Hükûmeti ile birlikte hareket etmişlerdir.
- D) Bölgelerini düşman işgalinden kurtarmaya kararlıdırlar.

ÖRNEK SORU (2022 ŞUBAT)

Antep’te sayıca fazla olan Fransız askerî kuvvetleri karşısında sonuna kadar kahramanca direnen Şahin Bey şehit düştü. Bu olay üzerine Mustafa Kemal, Kılıç Ali Bey’i Antep savunması için görevlendirdi. Şehri kuşatan ve halkı aylarca aç ve susuz bırakan Fransızlara karşı Antepliler, on bir ay boyunca kahramanca direndi. Fransızlar, Antep’e ancak 9 Şubat 1921 tarihinde girebildi. Fransızlar, Batı Cephesi’nde Sakarya Savaşı’nın kazanılması ile savaşa son verip barış masasına oturmaya karar verdi. Güney Cephesi’ndeki savaş, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Fransa ile imzaladığı 20 Ekim 1921 tarihli Ankara Antlaşması ile sona erdi, Fransa işgal ettiği topraklardan çekildi ve Güney Cephesi kapandı.

Buna göre;

- I. TBMM, Güney Cephesi’nde siyasi başarı elde etmiştir.
- II. Mustafa Kemal, Güney Cephesi’ndeki direnişi teşkilatlandırmıştır.
- III. Batı Cephesi’nde kazanılan zafer, Fransa’yı politika değişikliğine zorlamıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

Kazanım 14: Millî Mücadele Dönemi'nde Batı Cephesi'nde meydana gelen gelişmeleri kavrar.

BATI CEPHESİ

I. İnönü Savaşı (6-11 Ocak 1921)

Açılma Nedenleri • Yunanlıların Eskişehir ve Ankara'yı alarak Milli Mücadele'yi sonlandırmak **TBMM'ye son vermek.** • Çerkez Ethem isyanından **faydalanmak** istenmesi. • TBMM'ye **Sevr'i** kabul ettirmek. • Yeni kurulan Türk ordusunu güçlenmeden **ortadan kaldırmak.**

-Sonuçları

Ulusal Sonuçları (İç Politika Açısından)

• TBMM'ye olan **güven artmıştır.** • **Düzenli ordunun ilk zaferidir.** • Düzenli orduya **katılım artmıştır.** • İsmet Bey'in rütbesi albaylıktan generalliğe yükseltildi. • **Teşkilat-ı Esasiye** 1921 Anayasası kabul edildi. • 12 Mart 1921'de **İstiklal Marşı** kabul edildi. • Çerkez Ethem isyanı bastırıldı.

Uluslararası Sonuçları (Dış Politika Açısından)

• TBMM **Londra Konferansı**na davet edildi. (21 Şubat- 12 Mart)
• **Afganistan ile Dostluk Antlaşması** imzalandı. (1 Mart 1921)
• **Sovyet Rusya ile Moskova Antlaşması** imzalandı. (16 Mart 1921)

1921 Anayasası Teşkilat-ı Esasiye

• **Yeni Türk devletinin ilk anayasasıdır** 20 Ocak 1921'de kabul edildi.

Teşkilat-ı Esasiye'nin Özellikleri

• Egemenlik **kayıtsız şartsız** millettir (1.madde)

Yorum: Milli egemenlik ilkesi benimsenmiştir.

• Yürütme gücü ve yasama yetkisi, milletin **tek temsilcisi** olan Büyük Millet Meclisinde belirir ve toplanır (2.madde)

Yorum: Güçler birliği ilkesi benimsenmiştir.

Londra Konferansı (12 Mart 1921)

-Toplanma Nedenleri

• **Sevr Antlaşmasında** ufak değişiklikler yaparak TBMM Hükümetine kabul ettirmek.

Yorum: İtilaf Devletleri hem Osmanlı Hükümeti hem de TBMM Hükümeti'ni toplantıya çağırıp anlaşmazlıktan yararlanıp **Sevr'i** kabul ettirmek istemiştir.

Mustafa Kemal toplantıya temsilci göndermiştir çünkü:

• Misak-ı Milli'yi ve milli bağımsızlık mücadelesini **dünya kamuoyuna** duyurabilmek. • **"Türkler barışa yanaşmıyor"** propagandasını çürütmek.
• Resmi olarak tanınmak.

Londra Konferansı'nın Önemi

• İtilaf Devletleri'nin **Türkler savaşı** yanlısıdır propagandası çürüdü. • Milli Mücadele ve bağımsızlık mücadelesi tüm dünyaya duyuruldu. • İtilaf Devletler

TBMM'nin varlığını **resmen** tanıdılar. • İtilaf Devletleri arasındaki **görüş ayrılığı** arttı. • Bir sonuca varılamadı.

Afganistan ile Dostluk Antlaşması (1 Mart 1921)

• Her iki devlet birbirini **bağımsızlığını** tanıdı.

Yorum: TBMM'yi ve Misakı Milli'yi tanıyan **ilk Müslüman ülke Afganistan'dır.**

• Taraflardan biri saldırıya uğradığı zaman, saldırıya uğrayan devlete diğeri **yardım edecektir.** **Yorum:** Dış politikada **birlikte hareket** edileceğini gösterir.

• TBMM, Afganistan'a subay ve öğretmen gönderecektir.

Yorum: TBMM eğitim ve askeri alanda yardım etmeyi kabul etmiştir.

İstiklal Marşı'nın Kabulü (12 Mart 1921)

Mehmet Âkif, Ankara'daki **Tacettin Dergahı'nda** kısa bir süre içinde büyük bir heyecanla millî marşın yazımını tamamlamış ve yarışmada birinci olmuştur.

Moskova Antlaşması (16 Mart 1921)

TBMM ile **Sovyet Rusya** arasında imzalanmıştır.

Anlaşmanın bazı maddeleri • Taraflardan birinin tanımadığı bir antlaşmayı diğeri taraf da **tanımayacaktır.** **Yorum:** Sovyet Rusya Sevr'i reddeden ilk Avrupalı devlet oldu. İki devletin dış politikada **birlikte hareket** edeceğini gösterir.

• **Kars, Ardahan ve Artvin** TBMM Hükümeti'ne; **Batum** Gürcistan'a; **Nahcivan** Azerbaycan'a bırakılacaktır. **Yorum:** **Batum Misakı Milli'** den ilk **tavizdir.**

• Osmanlı Devleti ile Çarlık Rusya'sı arasında yapılan bütün antlaşmalar **geçersiz** sayılacaktır. **Yorum:** Bu madde ile iki yeni devletin kurulduğu görülür.

• Sovyetler Birliği Misakımilli'yi tanıyacak ve kapitülasyonlardan vazgececektir.

Yorum: Sovyet Rusya Misakımilli'yi tanımıştır.

II. İnönü Savaşı (26 Mart- 1 Nisan 1921)

-Sonuçları • TBMM'ye ve düzenli orduya **güven arttı.** • İtalya Anadolu'da işgal ettiği yerleri **boşaltma kararı aldı.** • Fransa TBMM ile görüşmek için fırsat bekledi.

• İtilaf Devletleri arasında **görüş ayrılığı artmıştır.**

Mustafa Kemal'in İsmet Paşa'ya çektiği telgrafta **"Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makus(kötü) talihini de yendiniz."** diyerek İsmet Paşa'yı kutladı.

Kütahya Eskişehir Savaşları (10-25 Temmuz 1921)

Mustafa Kemal'in emriyle ordu, **Sakarya Irmağı'nın doğusuna** çekildi Bu taktiksel geri çekilişle **Türk ordusunun daha fazla kayıp vermesi önlendi.**

Sonuçları

• **Eskişehir, Kütahya ve Afyon** kaybedildi. • Ordu, **Sakarya Irmağı'nın doğusuna** çekildi. • Meclisin **Ankara'dan Kayseri'ye** taşınması gündeme geldi. • İtalya Anadolu'yu boşaltma kararından **vazgeçti.**

• **Mustafa Kemal'e Başkomutanlık yetkisi** üç aylığına verildi (Meclisin tüm yetkileri Mustafa Kemal'e verildi. Hızlı karar alabilmek adına). • TBMM Hükümeti ile anlaşma zemini arayan Fransa, ikili görüşmeleri **erteleme kararı** almıştır.

ÇIKMIŞ SORU (2022 LGS)

•İtalyanlar, Yunanların II. İnönü Savaşı'ndaki yenilgileri üzerine Anadolu'da işgal ettikleri yerlerden çekilmeye başladılar.

• Kütahya-Eskişehir Savaşları'nda Türk ordusunun yenilmesiyle İtalya, Anadolu'dan askerlerini çekmeyi durdurdu. Fransa da TBMM ile yaptığı ikili barış görüşmelerine ara verdi.

Kurtuluş Savaşı'nın Batı Cephesi'nde yaşanan bu gelişmelere göre, aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Kütahya-Eskişehir Savaşları'nda Kuvâ-yı Millîye birlikleri savaşmıştır.
- B) Savaşların sonuçları, işgal güçlerinin politikalarını etkilemiştir.
- C) Diplomatik alandaki başarıların askerî sonuçları olmuştur.
- D) II. İnönü Savaşı'nda yenilen Yunanlar mücadeleden vazgeçmiştir.

ÖRNEK SORU (2023 ŞUBAT)

TBMM ile Sovyet Rusya arasında imzalanan Moskova Antlaşması'nın (16 Mart 1921) maddelerinden bazıları şunlardır:

- Taraflardan birinin tanımadığı bir antlaşmayı diğer taraf da tanımayacaktır.
- Kars, Ardahan ve Artvin TBMM Hükûmeti'ne; Batum, Gürcistan'a; Nahcivan, Azerbeycan'a bırakılacaktır.
- Osmanlı Devleti ile Çarlık Rusya'sı arasında yapılan bütün antlaşmalar geçersiz sayılacaktır.
- Sovyetler Birliği kapitülasyonlardan vazgececektir.

Bu maddelerden hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Doğu sınırları Misak-ı Millî ilkelerine göre düzenlenmiştir.
- B) Sovyet Rusya, bazı ekonomik çıkarlarından taviz vermiştir.
- C) İki ülke arasında siyasi ilişkilerde yeni bir dönem başlamıştır.
- D) Taraf devletler uluslararası ilişkilerde ortak hareket etme kararı almıştır.

Kazanım 15: Millî Mücadele'nin zor bir döneminde Maarif Kongresi yapan Atatürk'ün, millî ve çağdaş eğitime verdiği önemi kavrar.

MAARİF KONGRESİ (15-21 Temmuz 1921)

Kütahya-Eskişehir Savaşları sırasında, Yunanların saldırıya geçtikleri günlerde Mustafa Kemal Ankara'da **Maarif Kongresi'nin** toplanmasını istedi.

Bağımsızlık savaşının en buhranlı döneminde **Mustafa Kemal'in** böyle bir kongreyi toplamak istemesi **onun eğitime, bağımsızlık savaşı kadar önem verdiğini göstermektedir.**

Kongrenin Toplanması

Dönemin Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) **Hamdullah Suphi Bey** savaş nedeni ile kongreyi erteleme isteğini Mustafa Kemal'e iletmıştır.

Mustafa Kemal Hamdullah Suphi Bey'e şu cevabı vermiştir:

"...Hayır hayır ertelemeyin, cahillikle, ilkellikle savaş, düşmanla savaştan daha az önemli değildir. Toplantıya katılacağım..."

Yorum: Savaşın olduğu bir dönemde Maarif Kongresi'nin düzenlenmesi, kongrenin ertelenmemesi **Mustafa Kemal'in eğitime verdiği önemi gösterir.** Ayrıca kamuoyuna Millî Mücadele'nin zafere ulaşacağından emin olunduğu mesajı verilmiştir.

-Kongreyle:

- Türkiye'nin gelecekteki **eğitim politikalarının** temelleri atıldı.
- **Milli ve çağdaş eğitimin** temelleri atıldı.

Mustafa Kemal'in eğitimle ilgili sözleri

Mustafa Kemal: *"Eğitimidir ki, bir milleti ya özgür, bağımsız, şanlı, yüksek bir topluluk halinde yaşatır ya da esaret ve sefaletle terk eder."*

ÇIKMIŞ SORU (2022 LGS)

Yurdun her tarafından iki yüz elli kadar öğretmenin katıldığı Maarif Kongresi hakkında Mustafa Kemal: “Cephede ordu Yunanlarla mücadele ederken Ankara’da muallimler ordusu cehalete karşı müdafaa programı hazırlıyor. Harp ve maarif cephelerinin ikisinde de faaliyetler var. Millî ordu vatandan düşmanı, muallim ordusu da cehalet ve zulmeti kovacak, iki hizmetin aynı zamanda gerçekleşmesi ulvî bir tesadüftür...” ifadelerini kullanmıştır.

Buna göre Maarif Kongresi hakkında,

- I. Cephede kazanılan başarılar eğitimden daha önemli görülmüştür.
- II. Kurtuluş Savaşı devam ederken toplanmıştır.
- III. Temsiliyet açısından ulusal nitelik taşımaktadır.
- IV. Ülkedeki eğitim kurumları Millî Eğitim bakanlığına bağlanmıştır.

Çıkarımlarından hangileri yapılabilir?

A) I ve II	B) I ve IV
C) II ve III	D) III ve IV

ÖRNEK SORU (2021 ARALIK)

1921 yılının Temmuz ayları... Bunalımlı ve kaygı dolu günler... Yunan ordusu taarruza geçmiş, ordumuz kayıplar veriyor ve geri çekiliyordu. Durum bir ölüm kalım savaşı hâlini almıştı. Ama bu mücadeleyi yürütenler, sonunda galip geleceklerine öyle kalpten inanmışlardı ki yarının Türkiye’si için planlar dahi yapıyorlardı. “Memleketimizi gerçek hedefe ulaştırmak için iki orduya ihtiyaç vardır: Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin geleceğini yoğuran irfan ordusu.” diyen Mustafa Kemal, millî ve çağdaş bir eğitim sistemiyle geleceğin aydınlık Türkiye’sinin temellerini atmak istiyordu. Bu nedenle milletin geleceğini şekillendirecek, modern ve güçlü bir ülke kuracak irfan ordusunun Ankara’da toplanması talimatını verdi.

Mustafa Kemal’in aşağıdaki sözlerinden hangisi bu metinde anlatılanları desteklemektedir?

- A) Eğitimidir ki bir milleti ya özgür, bağımsız, şanlı, yüksek bir topluluk hâlinde yaşatır ya da esaret ve sefaletle terk eder.
- B) Ben yaşayabilmek için mutlaka müstakil bir milletin evladı kalmalıyım. Bu sebeple millî bağımsızlık bence bir hayat meselesidir.
- C) Siyasi, askerî zaferler -ne kadar büyük olursa olsunlar- iktisadi zaferlerle desteklenmezse meydana gelen zaferler devamlı olamaz, az zamanda söner.
- D) Türklüğün unutulmuş büyük medeni vasfı ve büyük medeni kabiliyeti, bundan sonraki gelişimi ile geleceğin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır.

Kazanım 16: Türk milletinin millî birlik, beraberlik ve dayanışmasının bir örneği olarak Tekalif-i Millîye Emirleri doğrultusunda yapılan uygulamaları analiz eder.

**BAŞKOMUTANLIK YASASI (5 AĞUSTOS 1921) VE
TEKÂLİF-İ MİLLÎYE (MİLLÎ YÜKÜMLÜLÜKLER) EMİRLERİ
(7-8 Ağustos 1921)**

5 Ağustos 1921’de Meclis tarafından çıkarılan bir kanunla **başkomutanlık yetkisi 3 aylık bir süreyle Mustafa Kemal’e** verildi.

TBMM’nin yetkileri (yasama, yürütme) Mustafa Kemal’e geçti.

Yorum: Amaç savaş ortamında hızlı kararlar alabilmek.

Mustafa Kemal, başkomutanlık yasama yetkisini kullanarak **7-8 Ağustos 1921’de Tekalif-i Millîye Emirleri’ni (Millî Vergi Emirleri)** yayımladı. Emirlerin yerine getirilmesinde yaşanabilecek hukuki sorunları çözmek için bazı illerde **İstiklal Mahkemeleri** kurulmuştur.

Yorum: Yaşanabilecek sorunlara karşı önlemler alınmak istenmiştir.

-Tekâlif-i Millîye Emirleri’nin bazı maddeleri şunlardır:

• Her ilçede **Tekalif-i Millîye Komisyonu** oluşturuldu.

Yorum: Düzenli bir şekilde hareket edebilmek, çalışmalar yapmak amaçlanmıştır.

• **Yurtta her ev, birer kat çamaşır, birer çift çorap ve çarık** hazırlayıp komisyona verecektir

Yorum: Ordunun giyecek, kıyafet ihtiyacı karşılanması amaçlanmıştır.

• Halkın elinde bulunan, savaşa elverişli bütün **silah** ve **cephane** üç gün içinde komisyona verilecektir.

Yorum: Ordunun silah ihtiyacının giderilmesi amaçlanmıştır.

• Halkın elinde bulunan **yaylı araba** ve **kağnı arabaları ile deve ve merkeplerin** %20’sinin teslimi istendi.

Yorum: Ordunun ulaşım ihtiyacının karşılanması amaçlanmıştır.

• **Taşıtı olanlar**, ayda bir kez yüz kilometrelik mesafeye bedelsiz olarak askeri nakliye yapacaktır.

Yorum: Ordunun ulaşım ihtiyacının karşılanması amaçlanmıştır

• Tüccar ve halkın elinde bulunan çamaşırılık **bez, kaput bezi, pamuk, yıkanmış ve yıkanmamış yün, tiftik, kalın bez, kösele, demir kundura çivisi, tel çivi, kundura ve saraç ipliği, nal, yular, kaşağı** gibi malların parası sonra ödenmek üzere yüzde kırkına el konulacaktır.

Yorum: Ordunun giyecek (kıyafet) ihtiyacının karşılanması amaçlanmıştır.

• Halkın elinde bulunan **buğday, saman, un, arpa, fasulye, nohut, şeker, sabun, yağ** gibi ürünlerin parası sonra ödenmek üzere yüzde kırkına el konulacaktır.

Yorum: Ordunun **gıda (yiyecek)** ihtiyacının karşılanması amaçlanmıştır.

• Demirci, marangoz, tesviyeci, saraç ve arabacı esnafları ile kılıç, mızrak yapabilecek **sanatkârlar** tespit edilerek görevlendirildi.

Yorum: Ordunun çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmıştır.

• Ülkenin bütün **sahipsiz mallarına** el konulacak.

Yorum: Ordunun ekonomik ve çeşitli ihtiyaçlarının giderilmesi amaçlanmıştır.

Yayımlanan emirler karşısında **Türk milleti, maddi ve manevi bütün kaynaklarını ordu için seferber etmiştir.** Halkın, ordusuna yaptığı destek sadece Sakarya Savaşı ile sınırlı kalmamış, **Millî Mücadele’nin sonuna kadar devam etmiştir.**

-Türk Halkının Fedakârlığı

• Türk milletinin gösterdiği dayanışma, millî birlik ve beraberlik sayesinde ordu ile millet bir araya gelmiş ve topyekûn bir harp başlatılmıştı. Tekalif-i Millîye Emirleri Türk ordusunun saldırı gücüne ulaşmasını sağlamıştır.

• **Türk milleti; vatanseverlik, fedakârlık, millî birlik ve beraberlik, millî dayanışma, yardımlaşma, bağımsız yaşama düşüncesini bütün dünyaya göstermiştir.**

• Tekâlif-i Milliye Emirleri, Türk milletinin bağımsızlık mücadelesine olan inancını artırırken toplumda **millî birlik ve beraberliği** güçlendirmiştir.

SONA ERMELEK ÖNEMLİ NOTLAR

• 30 Ekim 1918 **Mondros Ateşkes Antlaşması** ile Osmanlı Devleti fiilen sona erdi. (**Fiilen sona erme:** bir devletin topraklarının işgal edilmesi, devletin işlevini kaybederek kayıtsız şartsız teslim olmasıdır.)

• 11 Ekim 1922 tarihinde **Mudanya Mütarekesi** Osmanlı Devleti hukuken sona erdi. (**Hukuken sona erme:** bir devletin başkentinin işgal edilmiş olması başka bir gücün muhatap alınması.)

• 1 Kasım 1922 **Saltanat’ın kaldırılması** ile Osmanlı Devleti resmen sona erdi. (**Resmen sona erme:** Bir devletin yıkılıp yerine yeni bir devletin kurulması eski devletin yaptığı antlaşmaların geçersiz yeni devletin yaptığı antlaşmaların geçerli olması)

ÇIKMIŞ SORU (2017 NİSAN TEOG)

Kütahya - Eskişehir Savaşlarının ardından ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için Tekâlifimillîye Emirleri yayımlanmış, Türk halkı elindeki gıda maddelerinin, giyim eşyalarının ve binek hayvanlarının bir kısmını Tekâlifimillîye Komisyonları'na teslim etmiştir.

Bu bilgiye göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Türk halkı topyekûn seferber edilmiştir.
- B) Birlik ve beraberlik ruhu sağlanmıştır.
- C) Ülkenin askerî gücüne katkıda bulunulmuştur.
- D) Halkın yönetime katılımı sağlanmıştır.

ÖRNEK SORU (2023 MART)

Kütahya-Eskişehir Muharebesi sonunda Türk ordusu, Mustafa Kemal'in emriyle Sakarya Nehri'nin doğusuna geçici olarak çekilmiştir. Mecliste Mustafa Kemal'in ordunun başına geçerek sorumluluğu alması hususunda tartışmalar çıkmıştır. Bunun üzerine Başkomutanlık Yasası kabul edilerek Meclisin askerî yetkileri üç ay süreyle Mustafa Kemal'e devredilmiştir. Mustafa Kemal bu yetkiyi kullanarak Tekâlif-i Millîye Emirleri'ni yayımlamıştır.

Buna göre,

- I. Türk ordusu stratejik olarak geri çekilmeyi başarmıştır.
- II. Halkın orduya maddi ve manevi desteği sağlanmak istenmiştir.
- III. Tek elden, çabuk ve yerinde kararlar alınmasının yolu açılmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

Kazanım 17: Sakarya Meydan Savaşı'nın kazanılmasında ve Büyük Taarruz'un başarılı olmasında Mustafa Kemal'in rolüne ilişkin çıkarımlarda bulunur.

DİRENİŞTEN DİRİLİŞE SAKARYA'DAN BÜYÜK TAARUZ'A SAKARYA MEYDAN SAVAŞI (23 AĞUSTOS-13 EYLÜL 1921)

Savaşın Gelişimi

• Yunan ordusu 23 Ağustos 1921'de Sakarya Nehrinin doğusuna geçmek için **saldırıya geçmiştir**. • Yunan ordusu Sakarya Meydan Savaşının ilk aşamasında **Ankara'nın yakınındaki Polatlı'ya kadar ilerlemiştir**. • Yunan ordusunun ilk saldırısı karşısında 100 kilometrekarelik cephede Türk savunma hatlarında yer yer bozulmalar görülmüştür. **Bunun üzerine başkomutan Mustafa Kemal tarihe geçecek emrini vermiştir: "Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satıh, bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı, vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça, terk olunamaz."** Yorum: Mustafa Kemal'in ustaca uyguladığı ve çizgi savunması yerine vatan savunmasını esas alan bu savaş taktiği sayesinde, Türk ordusu **5 Eylül'de üstünlüğü ele geçirmiştir**. Sakarya Savaşı'nda Yunanların lehine olan durum, **Mustafa Kemal'in askeri dehası ve ileri görüşlülüğü** sayesinde yapılan taktik değişikliği ile Türk ordusu lehine dönmüştür.

Sakarya Meydan Savaşı Sonuçları:

• **1683 II.Viyana Kuşatması'ndan beri** Avrupalılar karşısındaki geri çekiliş süreci **sona ermiştir**. • Yunanlılar saldırı gücünü kaybetmiş ve **savunmaya çekilmiştir**. • Halkın orduya güveni ve savaşın kazanılacağına olan inancı artmıştır. • Mustafa Kemal'e **Gazilik unvanı** ve **Mareşallik** rütbesi verilmiştir • TBMM'nin **uluslararası alanda saygınlığı** artmıştır. • **Ukrayna ile dostluk antlaşması** yapılmıştır. • **İtalya, tamamen Anadolu'yu terk etmiştir**. • Kafkas ülkeleri ile doğu sınırimızı kesin çizen **Kars Antlaşması(13 Ekim 1921)** yapılmıştır. • **Fransa ile Ankara Antlaşması (20 Ekim 1921)** imzalanmış ve **Güney Cephesi kapanmıştır**. • İtilaf Devletleri TBMM'ye barış önerisinde bulunmuştur. Ancak Sevr tekrar gündeme getirildiği için **bu öneri kabul edilmemiştir**.

Kars Antlaşması (13 Ekim 1921)

Sakarya Zaferi'nin ardından Rusya'nın aracılığı ile **13 Ekim 1921'de TBMM ile Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan arasında Kars Antlaşması imzalanmıştır**.

-Antlaşmanın bazı maddeleri:

• İstanbul'un güvenliği sağlanırsa **Boğazlar ticarete açılacak**. • Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan cumhuriyetleri, Türkiye'nin tanımadığı bir antlaşmayı tanımayacak. • **Nahcivan bölgesine özerklik verilecek**. • Taraflar arasında ticaret, gümrük, sağlık, güvenlik gibi konularda **iş birliği** yapılacaktır.

NOT: Kars Antlaşması ile beraber **doğu sınırimızı kesin bir şekilde çizilmiştir**.

Ankara Antlaşması (20 Ekim 1921)

Antlaşmanın bazı maddeleri: • Taraflar arasındaki **savaş durumu sona erecek**. • Savaş esirleri karşılıklı olarak serbest bırakılacak. • Fransa, **Hatay hariç** işgal ettiği **Güney illerinden çekilecek**. (Batı Cephesinde yaşananlar Güney Cephesini etkilemiştir.) • **İskenderun (Hatay)** için özel bir yönetim oluşturulacak, **resmi dil Türkçe** olacak, **Türk kültürünün** geliştirilmesi amacıyla her türlü kolaylık sağlanacak. (Hatay Misak-ı Milli sınırlarımızdan verdiğimiz **ikinci tavizdir**. Bu madde oradaki **Türk kültürünü korumaya çalıştığımızı** gösterir.)

Ankara Antlaşması ile ilk kez bir İtilaf Devleti TBMM ile antlaşma imzalamış ve **İtilaf Devletleri bloku dağılmıştır**. Ayrıca **Fransa, Misak-ı Milli'yi tanıyan ilk itilaf devleti** olmuştur.

BÜYÜK TAARRUZ (26 Ağustos 1922) VE BAŞKOMUTANLIK MEYDAN SAVAŞI (30 Ağustos 1922)

-Savaşın Gelişimi • Hazırlıklarını tamamlayan Türk ordusu **26 Ağustos 1922'de, Kocatepe'den (Afyon) taarruza** geçmiştir. Yunan ordusu, 30 Ağustos 1922'de **Dumlupınar'a** sıkıştırılmıştır. Burada gerçekleşen Mustafa Kemal Paşa'nın idare ettiği **Başkomutanlık Meydan Savaşı'nda** Yunan kuvvetleri bozguna uğramış ve geri çekilmeye başlamıştır.

NOT: Başkomutanlık Meydan Savaşı sonucunda **Yunan ordusu başkomutanı General Trikopis dahil olmak üzere çok sayıda Yunan esir alınmıştır**.

Geri çekilen Yunan kuvvetlerinin tekrar toplanmasını engellemek isteyen Mustafa Kemal Paşa, Türk ordusuna tarihi emrini vermiştir:

"Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!"

Büyük Taarruz'un Sonuçları

• **Batı Anadolu düşman işgalinden kurtarılmıştır.** • **Kurtuluş Savaşı'nın askeri savaş dönemi sona ermiştir**. Diplomasi dönemi başlamıştır. • **Mudanya Ateşkes Antlaşması'na** zemin oluşmuştur. • Savaşın komutanlarından olan **Fevzi Çakmak'a Mareşallik** rütbesi verilmiştir.

Mudanya Ateşkes Antlaşması (11 Ekim 1922) Antlaşmanın Önemi:

• Bu antlaşmayla beraber **Doğu Trakya, İstanbul ve Boğazların TBMM'ye bırakılması ile Osmanlı Devleti hukuken yok sayılmıştır**. • Savaş yapılmadan **Doğu Trakya ve İstanbul kurtarılmıştır**. • **Askeri zaferin ardından gelen siyasi bir zaferdir**. • **Lozan Barış Antlaşması'na** zemin oluşturmıştır.

• Yunanistan'ın **Büyük Yunanistan tezi** çökmüştür. • Yunanların Anadolu'daki işgallerinin başarısızlıkla sonuçlanması **İngiltere'de Lloyd George (Lloyd George) Hükûmeti'nin istifasına** yol açtı. **Bu da TBMM adına dış politikada siyasi bir zaferdir**.

ÇIKMIŞ SORU (2022 LGS)

6. Mudanya Ateşkes Antlaşması'nın ortaya çıkardığı bazı durum ve sonuçlar olmuştur.

Buna göre, aşağıdakilerin hangisinde verilen durumun ortaya çıkardığı sonuç yanlıştır?

	DURUM	SONUÇ
A)	Millî Mücadele'nin askerî aşaması sona ermiştir.	Bariş görüşmelerinin önü açılmıştır.
B)	TBMM Hükûmeti İstanbul'da etkin olmuştur.	Osmanlı Devleti resmen sona ermiştir.
C)	İngiltere'nin desteklediği Yunanların Anadolu'daki başarısızlığı kesinleşmiştir.	İngiltere'de Loyd George (Loyd Corç) Hükûmeti, istifa etmek zorunda kalmıştır.
D)	Yunan ordusu Doğu Trakya'yı boşalttıktan sonra bu bölgeyi Türk yönetimine teslim etmeyi kabul etmiştir.	TBMM Hükûmeti'nin hâkimiyet alanı genişlemiştir.

ÖRNEK SORU (2023 OCAK)

“Düşman ordusuyla aramızda büyük bir açıklık bırakmak gerekir ki orduyu derleyip toparlamak ve güçlendirmek mümkün olabilsin. Bunun için Sakarya'nın doğusuna kadar çekilmek yerinde olur. Düşman bizi takip ederse kendi harekât üssünden uzaklaşacak ve yeniden menzil hatları kurmaya mecbur olacak, birçok güçlkle de karşılaşacaktır. Buna karşılık bizim ordumuz toplu bulunacak ve daha elverişli şartlara sahip olacaktır. Bu şekildeki geri çekilişimizin en büyük sakıncası, Eskişehir gibi önemli yerlerimizi ve birçok toprağımızı düşmana bırakmaktan dolayı kamuoyunda doğabilecek manevi sarsıntıdır. Fakat kısa zamanda elde edebileceğimiz başarılı sonuçlarla bu sakıncalar kendiliğinden ortadan kalkacaktır.”

Mustafa Kemal, bu sözleriyle aşağıdakilerden hangisini amaçlamış olamaz?

- A) Büyük Taarruz için hazırlıkları tamamlamak
- B) Yunan ordusunu ana karargâhından uzaklaştırmak
- C) Türk ordusunun daha fazla kayıp vermesini önlemek
- D) Türk ordusunun toparlanması için zaman kazandırmak

KAZANIM	ÇIKMIŞ SORU	ÖRNEK SORU
Kazanım 1	C	B
Kazanım 2	B	D
Kazanım 3	D	D
Kazanım 4	A	A
Kazanım 5	C	D
Kazanım 6	A	B
Kazanım 7	B	D
Kazanım 8	A	A
Kazanım 9	D	A
Kazanım 10	C	A
Kazanım 11	A	D
Kazanım 12	D	C
Kazanım 13	D	D
Kazanım 14	B	A
Kazanım 15	C	A
Kazanım 16	D	D
Kazanım 17	B	A

Çalışmalarımızı Takip Edebileceğiniz Adresler:

sosyalduragi

sosyalduragi

www.sosyalduragi.com

www.sosyalbilgileretkinlik.com

